

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Vietnamská válka a její vliv na společnost a politickou
scénu ve Spojených státech amerických**

Bc. Ondřej Beneš

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

**Vietnamská válka a její vliv na společnost a politickou
scénu ve Spojených státech amerických**

Bc. Ondřej Beneš

Vedoucí práce:

prof. PhDr. Aleš Skřivan, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu práce prof. PhDr. Aleši Skřivanovi, Ph.D. za trpělivost, odbornou pomoc a cenné rady, které mi velkou měrou pomohly tuto práci vypracovat.

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Počátky vietnamského konfliktu a protestního hnutí.....	6
2.1. Od konce druhé světové války k Dien Bien Phu	6
2.2. Sílicí angažmá Spojených států amerických.....	14
2.3. Počátky protestního hnutí	18
3. Lyndon B. Johnson a postupná eskalace.....	22
3.1. Kennedy, Johnson a Vietnam.....	22
3.2. Americké angažmá v konfliktu a první protesty.....	30
3.3. Léta 1965 – 1967	36
3.4. Přelomový rok 1968	48
4. Nixon a vietnamská dohra.....	52
4.1. Ústup USA z Vietnamu a poslední velké demonstrace	52
4.2. Tragický začátek roku 1970 a konec amerického angažmá	57
5. Závěr	62
6. Bibliografie	66
6.1. Periodika	66
6.2. Literatura.....	66
7. Resumé.....	69

Seznam použitých zkratek

AFSC	Výbor služby amerických přátel
CALCAV	Duchovenstvo a laická veřejnost s obavou o Vietnam
CNVA	Výbor za nenásilnou akci
CORE	Kongres pro rasovou rovnost
FNO	Fronta národního osvobození Jižního Vietnamu (Vietcong)
FOR	Společenství smíření
FSM	Hnutí za svobodu projevu
HUAC	Výbor pro neamerickou činnost
M2M	Hnutí 2. května
NAG	Skupina národní akce
NCC	Národní koordinační výbor pro ukončení války ve Vietnamu
PLP	Progresivní labouristická strana
RYM	Hnutí revoluční mládeže
SANE	Výbor za rozumnou jadernou politiku
SCLC	Konference vedení jižních křesťanů
SDS	Studenti pro demokratickou společnost
SEATO	Organizace jihoasijské smlouvy
SMC	Studentská mobilizační komise
SNCC	Studentský nenásilný koordinační výbor
SWP	Socialistická dělnická strana
UWF	Federalisté sjednoceného světa
WRL	Liga odpůrců války
WILPF	Mezinárodní liga žen za mír a svobodu
YSA	Aliance mladých socialistů

1. Úvod

Po druhé světové válce se svět začal postupně ocitát ve sférách dvou světových mocností – Spojených států amerických na jedné straně a Sovětského svazu na straně druhé. Obě země začaly postupně bojovat o vliv nad světovým děním. Kvůli značnému zbrojení na obou stranách a rozvoji a vylepšování jaderných zbraní se postupně stávala myšlenka přímé konfrontace mezi oběma zeměmi nepředstavitelná a hrozila vzájemným zničením. Obě země se tak uchýlovaly k zástupným konfliktům na okrajových bojištích po světě. Prvním z těchto konfliktů byla například válka v Koreji, jejíž následky přetrvávají dodnes. Spojené státy se stavěly do role obránce demokracie, často ale podporovaly nacionalistické nebo autoritářské režimy, u kterých bylo jejich hlavním znakem to, že se stavěly proti komunistickému systému vlády. Sovětský svaz naopak rozšiřoval svůj vliv prostřednictvím posilování levicově orientovaných stran a uskupení v jednotlivých státech.

Dalším z těchto konfliktů se stala vietnamská válka. Boj proti koloniální nadvládě Francie, který se rozpoutal krátce po ukončení japonské okupace za druhé světové války, se kvůli vyčerpanosti bývalé evropské mocnosti brzy dostal pod vedení Spojených států. Levicové kruhy na severu země byly podporovány Sovětským svazem spolu s nově ustavenou komunistickou Čínou, Spojené státy naopak podporovaly spíše autoritářský protikomunistický režim v jižní části. Rozdělení Vietnamu brzy vedlo k vypuknutí konfliktu mezi jeho dvěma regiony. Obě světové mocnosti se tak utkaly v dalším ozbrojeném střetnutí, ve kterém ani jedna ze stran dlouhou dobu nechtěla ukázat svoji slabost a ustoupit. Zdálo by se, že vše proběhne opět ve stejné režii, jako konflikty předchozí. V rozbouřené náladě šedesátých, kdy v USA postupně docházelo k protestům a demonstracím za občanská práva pro Afroameričany a národnostní menšiny nebo za větší emancipaci žen, začala dospívat početná poválečná generace mladých lidí, kteří touto dobou již studovali vysoké školy, čím dál více protestovali proti zastaralému vzdělávacímu systému a objevovali levicové myšlenky.

Nespokojenost s angažmá Spojených států v další válce, která byla z pohledu některých jen pokračováním konfliktu utlačovaného národa proti imperiální mocnosti, se tak díky příhodné atmosféře mohla projevit jako nový proud nespokojenosti v ulicích měst. Proti válce se vytvořila svými rozměry doposud největší skupina odpůrců z různých nesourodých společenských kruhů v historii Spojených států.

Hlavním cílem práce je zhodnocení toho, do jaké míry mělo protestní hnutí proti válce ve Vietnamu vliv na politickou scénu Spojených států a jak moc se skutečně podílelo na ukončení amerického angažmá v oblasti. Práci na toto téma se v českém prostředí nenachází mnoho. V domácím prostředí se valná většina zdrojů zabývá převážně vojenským a politickým charakterem vietnamské války, odporu proti válce na území USA se ale dotýká jen okrajově. Rozborem samotných protiválečných protestů a jejich pořadatelských organizací, se zabývají převážně jen americké zdroje.

Práce je členěna do tří hlavních kapitol, z nichž první nastiňuje počátky celého vietnamského konfliktu a sleduje postupně sílící angažmá Spojených států v oblasti Indočíny. Věnuje se problému Francie, která po druhé světové válce byla finančně i materiálně vyčerpána a byla postavena před další problém, který jí měl ještě více zatížit. I přes stále sílící ekonomickou a materiální podporu Spojených států se jí ale nedařilo konflikt ukončit a byla nakonec poražena u Dien Bien Phu. Kapitola dále nastiňuje následující ženevská jednání o uspořádání ve Vietnamu, kde dočasné rozdělení na komunistický sever a spíše autoritářský jih vydrželo mnohem déle, než si velmoci představovaly, a postupně vedlo k tomu, že rozhodující vliv v oblasti byl stále více v rukou Spojených států. Dále se kapitola věnuje prvopočátkům protestních organizací, které často začínaly jako hnutí vystupující obecně proti studené válce a sílícímu jadernému zbrojení. Popisuje jejich vývoj a skupiny společnosti, ze kterých se jednotlivé organizace profilovaly.

Druhá nejvýznamnější kapitola se zabývá již sílícím angažmá Spojených států ve Vietnamu a postupnou eskalací konfliktu. Zaměřuje se zejména na funkční období dvou amerických prezidentů, kteří kvůli stále většímu zapojení

USA v Indočíně zatáhli postupně svoji zemi do válečného konfliktu. John Fitzgerald Kennedy, který i přes zvyšující se počty jednotek stále držel americkou účast pouze na úrovni vojenských poradců, se musel během výkonu svého úřadu potýkat i s dalšími komplikacemi studené války, mezi kterými by se dalo hovořit zejména o berlínské krizi, která vedla k postavení proslulé zdi, a také s karibskou krizí, kdy se svět nacházel nejbližší třetí světové válce. Po jeho nešťastné smrti v roce 1963 ho v úřadu vystřídal jeho viceprezident Lyndon B. Johnson, který se dlouho nebyl schopný rozhodnout, zdali má situaci dále eskalovat, anebo se spíše z Vietnamu stáhnout. Náhlý útok na americký křižník u severního pobřeží mu ale pomohl v rozhodování. Pokud nechtěl, aby Spojené státy ztratily svoji prestiž, musel konflikt vystupňovat. Postupná eskalace konfliktu pak vedla k silícím protestům na domácí půdě.

Druhá část této kapitoly proto pojednává o postupném formování a masovějších projevech odporu k válce, hlavně ze strany mírových organizací a levicověji zaměřených uskupení. Kromě odpůrců války z tradičních společenských kruhů, mezi nimiž figurovali zejména členové různých křesťanských spolků, se začala formovat i velká nová skupina mladých lidí, zejména vysokoškolských studentů. Ovlivnění liberálními a levicovými myšlenkami postupně zakládali studentské spolky, které se zapojovaly do protestů. Takzvaná Nová levice, na rozdíl od Staré, která čerpala svoje příznivce především z řad dělníků, byla značně fragmentovaná a čerpala své příznivce zejména z univerzitních kampusů. Tato nesourodá skupina postupně stále více sílila a snažila se vyvinout tlak na administrativu za účelem ukončení konfliktu.

Poslední částí této kapitoly je pojednání o přelomovém roce 1968, který byl zahájen severovietnamskou ofenzivou Tet, jež byla pro USA překvapivá a její zmapování televizními reportéry přímo z center dění otřásla americkou společností a jejím souhlasem s vedením války. Eskalující nespokojenost nakonec dovedla prezidenta Johnsona k odmítnutí další kandidatury. Celková nespokojenost velké části veřejnosti s neustálými protesty pak napomohla do prezidentského křesla republikánskému kandidátovi Richardovi Nixonovi.

Třetí a poslední kapitola se zabývá vývojem války a protestů právě za úřadování tohoto prezidenta. Odpůrci války neměli Nixona v oblibě a v protestních akcích se stále více objevovaly agresivnější projevy nesouhlasu. Kvůli silícím neshodám ve vedení protestních organizací ale nejmasovější protesty pozvolna odeznívaly. Prezident nastoupil do úřadu s taktikou postupného stažení amerických jednotek a konceptem „vietnamizace“ – přenecháním hlavního břemene bojů na jihovietnamské armádě. Tato taktika časem vedla k uklidnění veřejné scény a poklesu významu protestů. Stahování vojsk probíhalo úspěšně a díky několika posledním bombardovacím akcím nakonec došlo zpočátku roku 1973 k uzavření dohody a odchodu amerických pozemních jednotek z Vietnamu.

Práce je takto chronologicky rozdělena do kapitol, jelikož toto členění přispívá k zlepšení přehlednosti práce a dokáží se tak lépe popsat rozdílné přístupy amerických administrativ k válce a postupný vývoj a organizace protestních hnutí. Nerozhodnost prezidenta Johnsona a ráznější postup vůči protestujícím ze strany prezidenta Nixona. Také pro vývoj války a protestních organizací je chronologické členění výhodnější. Práce také podává ucelený přehled nejdůležitějších demonstrací a protestních momentů zejména ve druhé polovině šedesátých let a v první polovině let sedmdesátých.

Mezi nejvýznamnější zdroje použité v práci lze zařadit dílo amerického historika Charlese DeBenedettiho *An American Ordeal*, které nabízí podrobný vhled do vývoje a problematiky celého období amerického protestního hnutí. Obdobnou prací je kniha *Antiwarriors* od Melvina Smalla, ve které dokázal autor i přes kratší délku díla obsáhnout mnoho podrobných informací. Mnoho amerických autorů publikací o době protiválečných protestů se v mládí sama těchto demonstrací účastnila. Mohou tedy i přes kritiku některých protestních akcí být přeci jen mírnější ve svých hodnoceních. Proto byla pro práci velice přínosná publikace původem německého historika Klause Fischera *America in Black, White, and Gray*, popisující obecně šedesátá léta v USA a která se k protiválečným hnutím staví velice kriticky.

K mapování počátku bojů ve Vietnamu a jejich vývoje velice přispívá kniha Marca Freye *Dějiny vietnamské války*, která popisuje nejdůležitější momenty týkající se průběhu konfliktu. Mezi další takové tituly lze zařadit například publikaci *America at War Since 1945* od Garyho Donaldsona. Naprosté počátky konfliktu v Indočíně, tedy válku proti Francii, popisuje do detailu kniha *Embers of War* od autora Fredrika Logevalla.

Pohled do myšlenek hlavní studentské protiválečné organizace SDS pak přináší publikace od Ingrid Gilcher-Holteyové *Hnutí '68 na Západě*. Poněkud méně vhodnou publikací je kniha *Hardhats, Hippies, and Hawks* od Penny Lewisové, která se na protiválečné protesty dívá spíše třídní a rasovou optikou marxistické historiografie, přináší ale zajímavé statistiky o skladbě demonstrací a přístupu k menšinám v armádě. V práci bylo čerpáno i z mnoha odborných článků a pro detailní informace a přístupu médií k některým konkrétním protestním akcím bylo využito deníku *New York Times*.

2. Počátky vietnamského konfliktu a protestního hnutí

Vietnamská válka představovala jeden z mnoha periferních konfliktů války studené, která ovlivňovala svět od konce druhé světové války až do devadesátých let. Pro Spojené státy americké ale byl tento konflikt v mnoha ohledech jiný. Během této války se na domácí scéně v USA odehrávaly rozsáhlé nepokoje, které ale nebyly vyvolány pouze tím, co se dělo na druhém konci světa v jihovýchodní Asii. Překotný vývoj ve Spojených státech po druhé světové válce se stal katalyzátorem mnohých sociálních nepokojů, mezi nimiž protesty proti angažmá země ve Vietnamu hrály roli jen zčásti. Nicméně tento konflikt spolu s pouličními nepokoji otrásl politickou scénou USA značnou měrou a uvrhl zemi do krize, ze které se musela dlouho vzpamatovávat. Tato kapitola bude pojednávat o tom, jak se Spojené státy postupně angažovaly ve vietnamské válce a nastíní vývoj protestního hnutí.

2.1. Od konce druhé světové války k Dien Bien Phu

Abychom vystopovali počátky angažmá Spojených států ve Vietnamu, je potřeba se vrátit do doby těsně po druhé světové válce. Na počátku války, již v červnu 1940, obsadilo Francii nacistické Německo. Svoji šanci pak využilo Japonsko, které se, jakožto spojenec Německa, zmocnilo francouzských držav v Indočíně a začalo je okupovat se svolením kolaborantské vichistické vlády a koloniálního guvernéra admirála Decoux. Tomu se podařilo přes vzrůstající problémy udržet vnitřní záležitosti pod kontrolou až do března roku 1945.¹ Během války totiž v Indočíně postupně sílilo hnutí odporu, kterému japonská okupace, i když mnohdy brutálnější, odhalila, že nadvláda Západu nad oblastí nemusí být věčná. Během druhé světové války postupovala francouzská správa s mnohem větší razantností proti komunistům, antikolonialistickým a protijaponským skupinám.

¹ TØNNESSON, Stein, *The Longest War. Indochina 1945–75*. In: *Journal of Peace Research* 22, 1985, 1, s. 10–11.

Již v listopadu 1940 potlačila pomocí letectva komunistické povstání na jihu země, zatkla přes pět tisíc lidí a více než sto popravila.²

Aby se dalo lépe čelit pronásledování, zformovala se v květnu 1941 Liga boje za nezávislost Vietnamu (*Vietnam Doc Lap Dong Minh Hoi*), zkráceně *Viet Minh*, pod vedením muže jménem Ho Či Min. Vybudoval si pověst jako zkušený revolucionář, dokázal nadchnout a přesvědčit lidi pro věc, sjednotit je, a vyprofiloval se tak mezi lety 1941–1945 jako zkušený vůdce vietnamského odporu. Vedle nekomunistických sil se v uskupení prosadili především mladí intelektuálové, kteří se ve 30. letech přimkli ke komunismu. Ho Či Min spolu s *Viet Minhem*, který se vyprofiloval jako jediné politické uskupení, otevřeli intelektuálům perspektivu spolupráce s venkovským obyvatelstvem, jehož bylo tehdy ve Vietnamu 95%, ať již ve formě propagandistů, vojenských velitelů nebo dokonce učitelů. Zasazovali se o práva chudých a pracovníků v zemědělství, vedli ve vesnicích alfabetizační kampaně, slibovali demokratické svobody a dokázali svět vykládat jednoduchými obraty jako boj mezi dobrem a zlem. Ideologie *Viet Minhu* čerpala z Leninovy teorie národního svazku všech „pokrokových a protiimperialistických sil“ v koloniálních společenstvích, z Číny od Mao Ce-tunga převzala strana teorii o přenesení komunismu na asijské poměry. Liga se orientovala hlavně na rolníky a partyzánskou válku a zdůrazňovala vietnamský nacionalismus.³

Když se druhá světová válka chýlila ke svému konci a Spojenci osvobozovali okupované části Francie v Evropě, vyhlásilo Japonsko v březnu roku 1945 „nezávislost“ Vietnamu, do čela loutkového státu dosadilo císaře Bao Daie a jmenovalo vietnamskou vládu. Mezitím sílící hnutí *Viet Minh*, které agitovalo ve městech a soupeřilo se dvěma politickými a náboženskými sektami *Hoa Hao* a *Cao Dai* o moc na venkově v jižní části země, vyhlásilo na jaře roku 1945 osvobozenou zónu v Tonkinu na severu Vietnamu. Tajná vojenská mise Spojených států pak na území jižní Číny získávala od *Viet Minhu* za dodávky vybavení zprávy o japonských vojenských manévrech. Američané dokonce

² FREY, Marc, *Dějiny vietnamské války. Tragédie v Asii a konec amerického snu*, Praha, Litomyšl 2003, s. 9.

³ Tamtéž, s. 9–10.

poslali delegaci do Ho Či Minova ústředí. Francouzi mezitím vyjadřovali již dlouhodobě odpor proti uznání nezávislosti svých koloniálních držav, které za svého mandátu prosazoval americký prezident Franklin D. Roosevelt. Po jeho smrti v dubnu 1945 nastoupil Harry S. Truman, který vůči kolonialismu nezastával tak přísný postoj a vůdce Svobodné Francie Charles de Gaulle tak byl blíže svému požadavku o uznání francouzské suverenity nad Indočínou ze strany USA.⁴

Na konferenci v Postupimi v červenci 1945 se Spojenci dohodli na společném plánu postupu v Indočíně. Velká Británie kvůli svým držávám taktéž uvítala smířlivější koloniální politiku Spojených států, které naopak uvítaly pomoc v boji proti Japonsku. Podle dohody tedy obsadily britské jednotky jižní část Vietnamu a postupovaly směrem na sever, zatímco Čankajškovy čínské jednotky osvobozovaly zemi ze severu. Po Britech se do Vietnamu dopravili také Francouzi zčásti dokonce na amerických lodích.⁵ Jako hranice mezi těmito dvěma osvobozujícími armádami byla stanovena 16. rovnoběžka.⁶ Mezitím ale ve Vietnamu docházelo k převratným událostem. Než spojenci dorazili, Viet Minh spolu s nutnými spojenci z Hoa Hao a Cao Dai rozpoutali v srpnu revoluci, která vedla k vyhlášení Vietnamské demokratické republiky 2. září 1945 v čele s Ho Či Minem jako prezidentem. Nicméně tou dobou již dorazily spojenecké jednotky z obou směrů a Britové, kteří s sebou přivezli i francouzského generála Leclerca a jeho expediční sbor. Generál v době tří až čtyř měsíců postupně vyhnal Viet Minh a jeho spřátelené jednotky ze Saigonu a okolí a vyhlásil na území jižně od 16. rovnoběžky novou koloniální správu v čele s vysokým komisařem admirálem Thierrym d'Argenlieu.⁷

Situace v severní části země se vyvíjela odlišně. Ho Či Min si svoji moc na severu držel, jelikož čínské jednotky jeho přítomnost tolerovaly. Čínská armáda ale rabovala oblast a Ho Či Min žádal o pomoc Američany, aby řádění zastavili a zabránili návratu Francouzů. Jeho prosby byly marné, jelikož v únoru

⁴ TØNNESSON, s. 11.

⁵ FREY, s. 12–13.

⁶ DONALDSON, Gary A., *America at War Since 1945. Politics and Diplomacy in Korea, Vietnam, and the Gulf War*, Westport 1996, s. 74.

⁷ TØNNESSON, s. 12.

1946 podepsal Čankajšek smlouvu s Francouzi, která umožnila koloniální mocnosti návrat do Tonkinu na severu země výměnou za vzdání se hospodářských výhod v Číně. Ho Či Min se tedy nakonec rozhodl pro jednání s francouzským pověřencem Jeanem Saintenym, které vyústilo v březnu roku 1946 v předběžný kompromis, ve kterém Francie uznala Vietnam jako „svobodný stát“ uvnitř Francouzské unie výměnou za to, že se Ho Či Min zaváže respektovat na pět let francouzskou kontrolu i na severu země.⁸ Francie ale příliš nepočítala s dodržováním dohody. Potyčky s Viet Minhem na jihu země dále pokračovaly a bylo postupně stále jasnější, že si Francouzi budou chtít udržet kontrolu nad celou zemí. Březnové dohody pak byly porušeny vyhlášením samostatné francouzské vlády nově vzniklého státu Kočinčiny na jihu Vietnamu. Postupně se ukazovalo, že ke kontrole nad oblastí bude muset nakonec být použito síly. V listopadu 1946 francouzské loďstvo začalo odstřelovat přístav Haiphong na severu země, při kterém zemřelo přes šest tisíc civilistů a v prosinci kdy Francouzi již okupovali Hanoj, zaútočil generál Giap na jejich pozice. Tím začal konflikt, který vešel do dějin pod názvem první indočínská válka.⁹

Pozice Spojených států amerických se během průběhu konfliktu začala vyvíjet spíše směrem k podpoře francouzských zájmů. Lokální konflikt koloniální mocnosti s národněosvobozeneckým komunistickým hnutím se postupně stával součástí studené války. Spojené státy se totiž měly snažit zabránit šíření komunismu podle nově prosazované Trumanovy doktríny, která se formovala již v poválečném období kvůli odlišnému světonázoru zejména mezi Západem, jehož vůdčí mocností se nyní stávalo USA a Sovětským svazem. Postupně se také ukazovalo, že Francie oslabená druhou světovou válkou již nemá prostředky ani sílu na to, aby konflikt ustála sama bez cizí pomoci. Angažmá Spojených států v jihovýchodní Asii tak mělo teprve začít.

Spojené státy nejdříve nebraly přílišnou zřetel na události v Indočíně a nepočítaly s touto oblastí jako s důležitým bodem mezinárodního vlivu. Zpočátku podporovaly ve Vietnamu vznik západně orientovaných nacionalistických

⁸ FREY, s. 13–14.

⁹ DONALDSON, s. 76.

uskupení a nabádaly Francouze k reformám. Ho Či Mina i přes jeho orientaci vnímaly spíše jako nacionalistu a uvažovaly dokonce o navázání vztahů s Viet Minhem. Francouzi mezitím opět ustavili do čela jižní části země nepříliš populárního císaře Bao Daie a tzv. Elysejskou dohodou z března roku 1949 udělili Vietnamu jakousi poloviční nezávislost, jelikož vojenská a zahraniční politika zůstávala v rukou Francie. První rána pro americkou zahraniční politiku přišla s vítězstvím Mao Ce-tunga v Číně na podzim roku 1949. Republikánská opozice v Kongresu vyčítala Trumanově administrativě nedostatečně důkladný boj proti komunismu a časem se v USA rozpoutal „hon na čarodějnice“ proti intelektuálům, liberálům a bývalým komunistům pod taktovkou republikánského senátora Josepha McCarthyho. Strach z komunistického spiknutí se pak prohloubil také kvůli počínající válce v Koreji. Druhou ranou pro americkou administrativu bylo uznání Viet Minhu jako legitimní vlády Vietnamské demokratické republiky Čínskou lidovou republikou a Sovětským svazem v lednu 1950. Tato událost se stala posledním důkazem těsné spolupráce Severního Vietnamu s komunistickými mocnostmi, načež následovala americká reakce uznáním nezávislého režimu císaře Bao Daie na jihu Vietnamu v rámci Francouzské unie v únoru téhož roku. Spojené státy se tedy přiklonily k politice zadržování komunismu a prosazování ukončení kolonialismu a práva národů na sebeurčení bylo přesunuto na druhou kolej. Ještě v březnu 1950 tak začala Trumanova administrativa finančně podporovat francouzskou válku v Indočíně a poskytla Paříži patnáct milionů dolarů na vojenské účely. Tímto krokem tak Spojené státy uznaly francouzskou nadvládu v oblasti a národní povstání proti koloniální nadvládě se tak proměnilo v očích USA v globální spiknutí komunismu proti Západu.¹⁰

Posun v zahraniční politice USA šlo vypořádat také v dalším aspektu. Ovládnutí Číny komunistickým režimem, vypuknutí války v Koreji a celková změna postoje k vývoji mezi Východem a Západem dávaly za pravdu Spojeným státům, které již dříve sepsaly strategickou studii Rady národní bezpečnosti (National Security Council, NSC). Dokument NSC-68, jak byla tato analýza

¹⁰ FREY, s. 17–19.

označena, se stal základním kamenem americké zahraniční a bezpečnostní politiky již od roku 1947. Hovořilo se zde o tom, že cílem SSSR je absolutní nadvláda nad zbytkem světa a že chce v nejbližší době rozšířit svůj vliv na celou Eurasii. Dle studie bylo tedy nejdříve nutné zatlačit sovětský režim na periferii a pomocí povstání národnostních menšin přinutit Sovětský svaz změnit svůj systém a ideologii od základů. Jako pomoc proti této agresi mohly Spojeným státům pomoci tyto prostředky: mohutné zbrojení, pomoc zaostalým zemím, vojenská spolupráce, skryté operace tajné služby, vedení psychologické války nebo rychlé vyřešení hospodářských problémů Japonska a západní Evropy. Nehovořilo se zde o velké válce, ale spíše o tom, že by Spojené státy měly být schopny zabránit lokálním sovětským akcím, popřípadě odstrašit SSSR svým jaderným potenciálem. Vietnam zde hrál roli jakéhosi prvního článku domina, které by hrozilo kolapsem, padnul-li by první kus do rukou komunistického režimu.¹¹ Tento dokument tedy mohl být dalším vysvětlením přístupu směrem k podpoře Francie v Indočíně.

Evropanům se však na bojišti zatím příliš nedařilo. V husté džungli se válka nedala vést na nějaké jednotné frontě. Viet Minh okupoval různá strategická postavení, a francouzská armáda tak postupovala jen od pevnosti k pevnosti a nedařilo se jí obsadit rozsáhlá venkovská území i přes materiální i početní převahu. Jejich taktikou bylo stavět menší opevnění, která se ale později jen stávala dalším cílem útoků Viet Minhu. Do roku 1950 prohráli několik bitev a americkou pomoc zejména v podobě Marshallova plánu užívali spíše na boje v Indočíně, než na obnovu válkou zničené Francie. Spojené státy se svoji změnou přístupu ke konfliktu nakonec znásobily svoji pomoc ve válce na 150 milionů dolarů na konci roku 1950, o rok později tato částka činila již 450 milionů, což znamenalo 40% celkových výdajů na válku. V roce 1953 se tato suma vyšplhala již na 785 milionů dolarů a Spojené státy tak mezi lety 1950 až 1954 v podstatě vedly válku ve Vietnamu samy, jen prostřednictvím francouzských vojáků. Francouzská armáda se tak postupně stávala nástrojem americké politiky.¹²

¹¹ FREY, s. 19–20.

¹² DONALDSON, s. 78.

Rok 1954 poté přinesl zlomový bod války, kterým se stala bitva u vesnice Dien Bien Phu. Americké výdaje na válku tento rok již přesáhly jednu miliardu dolarů a představovaly 78% celkové částky na vedení konfliktu. To ale stále nestačilo a Francouzi nebyli schopni zničit odhodlané severovietnamské nacionalisty. Viet Minh obklíčil na jaře francouzské pozice okolo vesnice a v této době již Paříž naléhala na Spojené státy, aby zasáhly přímo vojensky, a odvrátily tak francouzskou porážku. Prezident Eisenhower, který v křesle vystřídal Harryho Trumana, ale nebyl této variantě příliš nakloněn. Francie sama byla koloniální mocnost a intervence byly nepopulární od angažmá v Koreji a prezidentovi bylo navíc jasné, že Kongres by intervenci odsouhlasil jen v případě, že by se jí zúčastnila i Británie,¹³ jako tomu bylo i v Koreji. Británie se ovšem nechala slyšet, že v tomto případě USA nepodpoří.¹⁴ Ho Či Minova armáda, která byla zásobena přes severní hranici Čínou dostala do roku 1954 kolem 52 000 tun materiálu. Jelikož se sama Čína obávala ohrožení z jihu naléhala na Ho Či Mina, aby vyjednal s Francií příměří. Mezitím vojska Viet Minhu obklíčila Dien Bien Phu a začala ho ostřelovat z okolních kopců. Vietnamci rozmístili okolo vesnice také množství protiletadlových děl, která znemožnila Francouzům letecky zásobovat jejich pozice, a po téměř měsíci v polovině dubna 1954 bylo jasné, že se pevnost neudrží.

Generál Eisenhower i se svými poradci, zejména náčelníkem štábu generálem Ridgwayem, dospěl k názoru, že Spojené státy se momentálně nechtějí v dalším konfliktu na asijském kontinentu angažovat. Prezident také v rámci svého zahraničního programu s názvem „New Look“ chtěl omezit účast konvenční armády na operacích a místo toho se více soustředit na výzkum a užití jaderných zbraní. Francouzům tak již bylo jasné, že další účastí v konfliktu spíše více ztratí, než získají a že jejich země již není světovým hráčem. Na nadcházející konferenci v Ženevě, která měla mimo jiné řešit i konečnou dohodu

¹³ TAYLOR, Sandra C., *Tracing the Origins of U.S. Involvement in Vietnam*. In: OAH Magazine of History 1, 1985, 1, s. 19.

¹⁴ DONALDSON, s. 81.

ohledně Koreje, tak zažádali o vložení dalšího bodu jednání ohledně dohody s Vietnamem.¹⁵

Konference v tomto švýcarském městě započala pouhý den po kapitulaci francouzských jednotek u Dien Bien Phu. V době od 8. května do 21. července 1954 se zde poprvé od vyhocení konfliktu mezi Východem a Západem setkali ministři zahraničí čtyř velmocí, bývalých válečných spojenců. Sovětský svaz, Francie, Velká Británie a Spojené státy zde dojednávaly uspořádání Vietnamu, spolu s komunistickou delegací Číny v čele s ministrem zahraničí Čou En-lajem a dvěma vietnamskými delegacemi první za Vietnamskou demokratickou republiku s reprezentanty Viet Minhu a druhou s vyslanci Bao Daie z jihu. Spojené státy zde figurovaly pouze jako pozorovatel.¹⁶

K největším ústupkům přinutila Viet Minh zřejmě čínská delegace, která chtěla zabránit angažmá USA ve Vietnamu, a dále se obávala amerického spojence Čankajška, který se mezitím přesunul na Tchaj-wan. Spojené státy dále navrhly Francii sedmibodový program, který jí měl sloužit jako podklad pro další rozhovory. V tomto programu se hovořilo o izolaci Viet Minhu na severu země, vyhlášení plné nezávislosti Kambodže, Laosu a Vietnamu a odchodu Francie z Indočíny a tudíž i dekolonizaci regionu. Spojené státy tím také převzaly zodpovědnost za bezpečnost v této oblasti.¹⁷ Konečně v noci z 20. na 21. července bylo příměří mezi Vietnamskou demokratickou republikou a Francií podepsáno. Země byla rozdělena 17. rovnoběžkou, francouzské jednotky se musely stáhnout ze severu, stejně tak Viet Minh z jihu. Oběma stranám bylo zakázáno uzavírat vojenské pakty a přijímat vojenské posily. Jako pozorovatelé pro kontrolu podmínek příměří byli zvoleni zástupci tří států Indie, Kanady a Polska. Hranice mezi oběma státy měla být jen dočasná a v červenci roku 1956 se měly konat svobodné jednotící tajné volby na celém území Vietnamu.¹⁸ Spojené státy si tak díky své politice boje proti komunismu a odchodem Francie

¹⁵ Tamtéž, s. 81–83.

¹⁶ FREY, s. 27.

¹⁷ Tamtéž, s. 28–29.

¹⁸ LOGEVALL, Fredrik, *Embers of War. The Fall of an Empire and the Making of America's Vietnam*, New York 2012, s. 605–606.

z Vietnamu zajistily vliv nad touto oblastí. Příměří dojednané v Ženevě v létě 1954 ale nemělo mít dlouhého trvání.

2.2. Sílicí angažmá Spojených států amerických

Americká vláda se konference v Ženevě zúčastnila jen s velkými výhradami, a dokonce nebyla příliš ochotná oficiálně podepsat příměří a rozhodnutí o vzniku dvou částí Vietnamu. Díky přechodnému rozdělení se alespoň nabízela možnost zbavit jižní Vietnam komunistického vlivu. Spojené státy plánovaly vybudovat protikomunistický, nacionalisticky orientovaný režim jako protiváhu vůči Ho Či Minovi na severu. S řešením tohoto problému přišel ministr zahraničí John Foster Dulles.¹⁹ V září roku 1954 tak byla vytvořena Organizace jihoasijské smlouvy – SEATO (Southeast Asia Treaty Organization) – kterou tvořilo sedm států: Velká Británie, Francie, Austrálie, Nový Zéland, Pákistán, Thajsko a Filipíny. Organizace měla za úkol zabránit společnými silami rozšiřování vlivu komunismu a podvratné činnosti proti územní integritě a politické stabilitě smluvních stran, anebo dalších států a území. V samostatném protokolu se poté tato ochrana rozšířila i na Laos, Kambodžu a „svobodné území Vietnamského státu“.²⁰ Jednotlivé členské státy se pro případ podvratné komunistické činnosti měly pouze „radit“. V případě otevřené agrese ale měly jednat „v souladu se svými ústavními procesy“.²¹ Spojené státy si tak hledaly cestu ke schválení případného vojenského zásahu proti rozšiřující se komunistické agresi, v tomto případě v jihovýchodní Asii.

Dalším z prostředků kontroly oblasti se stala činnost tajné služby. CIA příliš nepodléhala dozoru Kongresu a hlavní osobou, která v červnu 1954 přiletěla do Vietnamu, se stal plukovník letectva Edward Lansdale. Byl přesvědčen, že americká finanční pomoc a pragmatismus by pomohly přetvořit země třetího světa v rozvinuté demokratické společnosti. Lansdale se specializoval zejména na výcvik specialistů pro partyzánskou válku a vysílal do

¹⁹ FREY, s. 33–34.

²⁰ LEWY, Guenter, *America in Vietnam*, New York 1978, s. 25–26.

²¹ KAISER, David, *American Tragedy. Kennedy, Johnson, and the Origins of the Vietnam War*, Cambridge, London 2000, s. 13.

severního Vietnamu malé skupinky, které prováděly drobné záškodnické operace. Spojené státy se také snažily najít pro jihovietnamskou vládu nějakou silnou osobnost, která by se vyrovnala Ho Či Minovi. Dulles ji spatřoval v muži jménem Ngo Dinh Diem.²²

Tento zapřisáhlý antikomunista se tak po přesvědčení císaře Bao Daie a francouzské vlády stal ministerským předsedou jižního Vietnamu. Diem ale nebyl ve Vietnamu příliš oblíbený a bez podpory USA by se u moci nejspíš neudržel. V roce 1955 proti němu dokonce propukly nepokoje. Když se chtěl pokusit omezit moc saigonské organizace Binh Xuyen, která ovládala obchod s opiem, prostituci i policii, postavily se proti němu kromě této organizace také sekty Cao Dai a Hoa Hao. Diemova vláda byla kritizována jako neúčinná a zkorumpovaná a kvůli politické nestabilitě se podle USA nedala řádně posilovat jihovietnamská armáda. Uvažovalo se o jeho nahrazení, ale nakonec se Diemovi podařilo odrazit útok všech tří organizací a tím si upevnit svoji moc. O několik měsíců později se nechal ve „volbách“ (v Saigonu obdržel od 405 000 registrovaných voličů dokonce 605 000 hlasů) zvolit rekordními 98,5% prezidentem suverénní Republiky Vietnam a tím odstranil posledního konkurenta, císaře Bao Daie, a také tím zpečetil konec francouzské koloniální nadvlády. Jeho pochybné vítězství nebylo pro Spojené státy příliš velkým problémem, jelikož byl Diem jasně antikomunistický, což bylo v dané situaci více než postačující.²³

Problémem pro severní Vietnam se staly sjednocující volby naplánované na červenec 1956. I přes jasné naděje na výhru Ho Či Mina se Sever obával dalšího posílení USA na jihu země kvůli nepřítomnosti francouzských vojsk a upevnění Diemova režimu. Spojené státy se spolu s jihovietnamským prezidentem snažily těmto volbám zabránit, jelikož pro ně bylo smysluplnější zachovat si oddělený nekomunistický režim na jihu, než aby nechaly celou zemi padnout do rukou Ho Či Mina. Námitky k porušování ženevských dohod ale nebyly ze strany jeho spojenců SSSR a Číny vyslyšeny, ti totiž brali problém

²² FREY, s. 34–36.

²³ Tamtéž, s. 36–39.

severního Vietnamu jen jako okrajovou záležitost.²⁴ Čas pomalu ubíhal, a když přišel dlouho očekávaný červenec 1956, vůbec nic se nestalo. Kýžené volby neproběhly a Spojené státy tento nedemokratický krok vysvětlily tím, že by po hlasování získali nad Diemovým režimem navrch komunisté, a ti už z principu nemohou pořádat svobodné volby. Další námitkou byl fakt, že Diemův režim neratifikoval ženevské dohody, čili ani nebyl povinen je dodržovat.²⁵ Spojené státy si tak i nadále dokázaly udržet nezávislou protikomunistickou výspu v jihovýchodní Asii.

Mezitím dostával jihovietnamský režim i nadále stabilní finanční a materiální podporu od USA. Mezi lety 1955–1961 investovaly Spojené státy do oblasti hospodářství sumou v celkové výši 1,447 miliardy dolarů. K tomu bylo dalších 508 milionů určeno pro armádu. Americké výdaje tak kryly rozpočet jihovietnamské armády a 80% státního rozpočtu. Z USA také dále přicházeli experti z oblasti správy a pomocníci z rozvojových programů. Špatně vyzbrojenou armádu dále zásobili novými uniformami, zbraněmi, vozidly a tanky. Na začátku šedesátých let k nim přibýli také vojáci námořní pěchoty, ženisté, výsadkáři, námořnictvo a letectvo. Po americkém vzoru byla založena i vojenská akademie, a vietnamská armáda se tak stala menší kopií amerických sil. Poradci připravovali jihovietnamskou armádu pro vedení konvenční války, což se ukázalo jako neúčinné při vypuknutí občanské války v roce 1958. Dalším problémem byla i jazyková bariéra. Málokdo z amerických důstojníků byl schopen se domluvit francouzsky, natož vietnamsky. Neochota a vzájemné neporozumění tak často vedly k rasistickým předsudkům a označování domorodých obyvatel hanlivým výrazem „gooks“ (označení pro obyvatele východní Asie, ale zároveň bahno či špína). Z vietnamské strany pak sílily nářky na to, že Američané se pouze stávají dalšími kolonizátory.²⁶

Ani sám prezident Diem nenapomáhal k účinnému výcviku armády, jelikož často odsouval generály na nevýznamná místa, protože se obával, aby se proti němu nevytvořila silná armádní klika. On sám si svoji vládu představoval

²⁴ LOGEVALL, s. 649–654.

²⁵ DONALDSON, s. 87–88.

²⁶ FREY, s. 42–44.

spíše panovnický autoritativně než jako spolupráci s parlamentem a soudy. Na vedoucí místa pak dosazoval své příbuzné. Postupně se začal vypořádávat i s komunisty a se svými odpůrci, které často zavíral do koncentračních táborů. Půdu, kterou Viet Minh předtím předal do rukou statkářů, předával zpět původním majitelům a centralizoval státní správu, což popudilo venkov. Aby si ho mohl podmanit ještě lépe, zakládal Diem od roku 1959 zemědělská městečka, tzv. „agrovilles“, což v podstatě znamenalo pouhé násilné přemístění venkovského obyvatelstva do opevněných vesnic. Přesídlenci se po čase začali vracet zpět do svých domovů a tím také program ztroskotat.²⁷

Netrvalo dlouho a proti tvrdému postupu Diemova režimu se začala formovat opozice. V jižní části země se stále nacházelo značné množství příznivců komunistického režimu, příslušníku Viet Minhu. Vedení severního Vietnamu zpočátku nevědělo, jestli se má angažovat v podvratné činnosti na jihu, ale kroky Diemovy vlády a růst počtu jeho odpůrců je utvrdili, že by se měli uchýlit k agresivnější politice. Hanoi tedy v březnu 1959 přikázala vůdcům na jihu, aby založili revoluční buňku na strategickém místě v Centrální vysočině. Postupně se zformovaly skupiny, které začaly přepravovat materiál i osoby na jih přes sousední Laos nebo po moři. Tyto zásobovací trasy v džungli později vstoupily ve známost jako Ho Či Minova stezka. Hanoi časem přistoupila k dalšímu stádiu organizování, a tak byla na konci roku 1960 založena Národní fronta osvobození jižního Vietnamu. Po vzoru Viet Minhu byla tato organizace vedena komunistickými silami, cílila ale na sdružení všech skupin obyvatel, kteří byli nespokojeni s Diemovými slibovanými reformami. Po vojenské stránce se roztržštěné vojenské síly na jihu sjednotily do Lidové osvobozené armády. Tyto pro jižní Vietnam nepřátelské síly později zapsaly do dějin, díky označení vzešlého od saigonské vlády, také jako „Vietcong“ – vietnamští komunisté.²⁸ Situace v zemi se tak začala postupně vyostřovat a John F. Kennedy a poté hlavně Lyndon B. Johnson měli brzy zjistit, že zatáhli Spojené státy na dlouhá léta do jednoho z nejbouřlivějších konfliktů, který otrásl veřejnou a politickou

²⁷ Tamtéž, s. 44–48.

²⁸ LOGEVALL, s. 687–692.

scénou USA. Otázka vymanění se z války pak spočinula na osobě jejich následovníka Richarda Nixona.

2.3. Počátky protestního hnutí

Válka ve Vietnamu se stala specifickou díky fenoménu, který se v dějinách Spojených států amerických předtím neobjevoval v takové míře. Snad nikdy dříve v historii země se na domácí scéně neseťkal válečný konflikt takovou měrou s nepokoji a protesty. Angažmá USA v jihovýchodní Asii se postupně setkávalo stále více s odporem některých, zejména levicověji smýšlejících, vrstev společnosti, postupně se ale nespokojenost rozšířila i mezi „obyčejné“ Američany. Po druhé světové válce docházelo ve Spojených státech ke změnám také v sociální sféře, ať již jde o boj Afroameričanů za občanská práva a proti segregaci, prosazování rovnoprávnosti žen a jejich uznání mužskou částí společnosti, anebo obecně menšinových skupin za lepší podmínky k životu a více respektu. V této bouřlivé atmosféře hlavně šedesátých let, která nahrávala rozličným projevům občanské neposlušnosti a nespokojenosti, se náhle objevil válečný konflikt, který se dostával do podvědomí stále většímu množství lidí a který již tak nestabilní veřejnou scénu v USA ještě více rozbouřil. Ačkoli většina Američanů nevěnovala válce příliš velkou pozornost až do poloviny šedesátých let, kdy konflikt začal postupně sílit, některé protestní skupiny se začaly vyvíjet již dříve, zejména v souvislosti s vývojem studené války, a dostaly se do veřejného dění spíše až v době většího zapojení Spojených států do konfliktu ve Vietnamu. Tato kapitola nastíní činy některých protestních skupin zejména v období padesátých let.

Protesty proti vietnamské válce nebyly rozhodně první v historii Spojených států amerických. Již během americké války za nezávislost byla až jedna třetina obyvatel proti rozchodu s Velkou Británií, nevytvořili však žádné organizované hnutí. V americké občanské válce se našla skupina lidí, kteří plánovali akce proti Unii, a v roce 1863 došlo dokonce k protestům proti odvodům. Malé skupinky odpůrců se našly i během vyhlášení vstupu USA do

obou světových válek, následně probíhaly protesty i proti válce v Koreji, které dovedly republikánského kandidáta Dwighta D. Eisenhowera do prezidentského křesla díky příslibu ukončení konfliktu. Snad nikdy v historii země nedosáhly protiválečné protesty takové intenzity a trvání, jako tomu bylo právě během šedesátých let, zejména po roce 1965, kdy došlo k eskalaci angažmá USA ve Vietnamu.²⁹

Některé skupiny, které o sobě dávaly vědět během postupně sílící studené války, byly mnohdy založeny dlouho předtím a angažovaly se i během obou světových válek. V průběhu padesátých let pak často apelovaly na ukončení či omezení jaderného zbrojení. Mezi nejvýraznější mírové skupiny můžeme zahrnout *Společenství smíření* (FOR – Fellowship of Reconciliation), které bylo původně založeno v Anglii v roce 1914 a skládalo se převážně z náboženských pacifistů, kteří protestovali proti první světové válce. Další skupinou pak byla *Výbor služby amerických přátel* (AFSC – the American Friends Service Committee) – založena roku 1917 okolo amerických kvakerů, kteří odporovali vojenské službě a kteří časem rozšířili svůj program o humanitární akce. V roce 1926 pak vznikla *Liga odpůrců války* (WRL – War Resisters League), která postupně přešla ke kolektivním protiválečným akcím. Do protestů se také zapojila například *Mezinárodní liga žen za mír a svobodu* (WILPF – Women's International League for Peace and Freedom), která volala po odzbrojení a mírovém řešení konfliktů, ačkoli svého vrcholu v počtu členů dosáhla už ve třicátých letech.³⁰

Boj proti segregaci se stal také důležitým tématem v období po druhé světové válce a v reakci na něj byly vytvořeny organizace, které hrály také svoji roli v protivietnamských protestech, jako například *Kongres pro rasovou rovnost* (CORE – the Congress on Racial Equality), který byl vytvořen převážně členy FOR v roce 1942. Dalšími takovými organizacemi bylo sdružení okolo Martina Luthera Kinga, Jr. *Konference vedení jižních křesťanů* (SCLC – Southern Christian Leadership Conference) z roku 1957 nebo *Studentský nenásilný*

²⁹ SMALL, Melvin, *Antiwarriors. The Vietnam War and the Battle for America's Hearts and Minds*, Wilmington 2002, s. 2–3.

³⁰ Tamtéž, s. 5.

koordinální výbor (SNCC – Student Non-Violent Coordinating Committee) založen roku 1960, který se ale začal v polovině šedesátých let upínat k černému nacionalismu, čímž ztratil mnoho příznivců z řad bělochů.³¹

Po nástupu novinky v podobě atomové bomby a jejího následného použití v Hirošimě a Nagasaki byla vytvořena hnutí, která vystupovala proti jadernému zbrojení a testování. První krok podnikly skupiny vědců, kteří tak jednali ze strachu z potenciálních devastujících účinků těchto zbraní. V roce 1946 byla založena *Federace amerických vědců* (Federation of American Scientist) a o rok později také organizace s názvem *Federalisté sjednoceného světa* (UWF – United World Federalists), která se snažila vytvořit z OSN organizaci, která by byla schopna lépe prosazovat světový řád.³² Tyto organizace nebyly příliš úspěšně, ale inspirovaly ostatní ke zkoušení odlišných přístupů a taktik. V návaznosti na ně tak byly v roce 1957 vytvořeny například *Výbor za rozumnou jadernou politiku* (SANE – the Committee for a Sane Nuclear Policy) a *Výbor za nenásilnou akci* (CNVA – the Committee for Non-Violent Action). SANE se zasazovalo zejména za zákaz atmosférických jaderných testů, CNVA poté bojovalo za stejný cíl vysíláním malých skupinek protestujících do testovacích zón v Pacifiku.³³

Již v roce 1947 se několik členů WRL shromáždilo v New Yorku, aby protestovalo proti studené válce a systému odvodů pálením svých rozkazů. Nicméně až v roce 1955 došlo k výraznějším událostem, které se staly předehrou k protestům v šedesátých letech. Dne 15. června 1955 odmítli zástupci WILPF, FOR, WRL a *Katolických dělníků* (Catholic Workers) vyhledat přístřeší v newyorských podzemních bunkrech během Operace *Alert* (Poplach), která simulovala jaderný útok. O měsíc později publikovali Albert Einstein a Bertrand Russell své dopisy, ve kterých kritizovali Západ za jeho tvrdou politiku vůči studené válce. Na konci října pak beatnický básník Allen Ginsberg přednesl své

³¹ Tamtéž, s. 5–6.

³² DEBENEDETTI, Charles, *An American Ordeal. The Antiwar Movement of the Vietnam Era*, Syracuse 1990, s. 14.

³³ SMALL, *Antiwarriors*, s. 6.

„Kvílení“ kritizující život v padesátých letech v USA a v prosinci zahájil Martin Luther King, Jr. Bojkot autobusů v Montgomery na protest proti segregaci.³⁴

Hlavní hnací silou v protestech se ale později stali zejména univerzitní studenti. Poválečná generace zažila baby boom, po kterém se na vysoké školy dostávalo více mladých lidí. Univerzity se z elitních institucí přetvořily v mnohem masovější záležitost, k čemuž přispěl i rozvoj různých státních grantů a půjček. Během šedesátých let se počet studentů více než zdvojnásobil z necelých čtyř milionů na více než osm.³⁵ Univerzity se tak stávaly místem, kde se začaly střetávat různé myšlenkové směry, již nebyly vyhrazeny úzkým elitním skupinám, ale začaly působit mnohem více rovnostářským dojmem a přijímaly stále více studentů, kteří začali být frustrovanější svým přehnaným očekáváním.³⁶

Tato nově zformovaná vrstva mladých lidí tak měla brzy přetavit svoji nespokojenost nejen s válkou ve Vietnamu do konkrétních činů, které na sebe vzaly podobu pouličních protestů a nepokojů. Organizované spolky studentů, především více či méně radikálně levicově smýšlejících, měly co nevidět znepříjemnit snahu o dojednávání podmínek a vystoupení z války v jihovýchodní Asii zejména dvěma americkým prezidentům – Johnsonovi a Nixonovi – o čemž budou pojednávat následující kapitoly.

³⁴ Tamtéž, s. 6–7.

³⁵ LEWIS, Penny, *Hardhats, Hippies, and Hawks. The Vietnam Antiwar Movement as Myth and Memory*, Ithaca, London 2013, s. 63.

³⁶ FISCHER, Klaus, *America in White, Black, and Gray. The Stormy 1960s*, New York 2006, s. 254.

3. Lyndon B. Johnson a postupná eskalace

Lyndon B. Johnson nastoupil do úřadu po tragicky zesnulém Johnu F. Kennedym se svým programem „Great Society“ (Velká společnost), ve kterém si dával za cíl převážně skoncovat s chudobou a rasovou diskriminací. Jeho vize ale byla poněkud narušována eskalací konfliktu ve Vietnamu. Johnson byl nucen poradit si se situací na opačné straně světa, ale jak se postupně ukazovalo, řešil konflikt zejména tím, že posílal do země stále více jednotek a techniky, což se v napjaté atmosféře šedesátých let neukázalo jako vhodný krok. Prezident měl tu smůlu, že sociální nepokoje a protesty dosáhly ke konci dekády největší intenzity a situace jak na domácí, tak na zahraniční půdě, mu začala přerůstat přes hlavu. Jeho rostoucí neúspěchy nakonec vedly k politickému pádu. I když vietnamský konflikt dosáhl největšího rozmachu právě v době Johnsonova úřadu, již jeho předchůdce John F. Kennedy začal zvyšovat angažmá USA v Indočíně. Tento fakt je možná spíše zastíněn mnohem výraznější událostí, která se během jeho vlády odehrála. Svět se během karibské krize ocitl na prahu třetí světové války a bylo v režii Kennedyova týmu, aby napjatou situaci uklidnil.

3.1. Kennedy, Johnson a Vietnam

S nástupem Johna Fitzgeralda Kennedyho do prezidentského úřadu v lednu 1961 došlo také k výraznému omlazení administrativy. Stejně jako prezident byli i jeho poradci taktéž převážně dynamičtí a optimističtí – jeho bratr Robert Kennedy, poradce pro bezpečnost McGeorge Bundy, bývalý děkan Harvardovy univerzity, ministr obrany Robert S. McNamara, který byl dříve předsedou Ford Motor Company, dále ekonom Walt W. Rostow, historik z Harvardu Arthur M. Schlesinger ml. a právník Theodore C. Sorensen. Jelikož se chtěl Kennedy sám podílet na tvorbě zahraniční politiky, vybral si jako ministra zahraničí spíše nevýrazného Deana Ruska. Vojenským poradcem pak jmenoval generála Maxwella D. Taylora.³⁷

³⁷ FREY, s. 61–62.

Za Kennedyho administrativy se studená válka stále více vyostřovala. Poválečný Sovětský svaz se dokázal rychle vzpamatovat a jeho průmyslová produkce rychle stoupala. V roce 1960 se odhadovalo, že dosáhla již poloviny objemu americké a dokonce sám Nikita Chruščov prohlašoval, že do dvaceti let se SSSR stane vedoucí ekonomickou silou. Další problém, který v Indočíně vyvstal již den před Kennedyho inaugurací, přicházel ze sousedního Laosu. Tamní komunistická organizace Pathet Lao hrozila, že se svojí partyzánskou armádou obsadí hlavní město Vientiane. Kdyby se povstalci chopili kontroly nad zemí, znamenalo by to jen posílení komunismu v oblasti a umožnilo by Číně a severnímu Vietnamu infiltraci dále do jižního Vietnamu a Thajska. Ztráta celého regionu jihovýchodní Asie by pro Spojené státy znamenala naprostou strategickou katastrofu. Umožnila by komunistickému režimu další expanzi oběma směry jak do Indického, tak Tichého oceánu.³⁸ Tento krok by znamenal obrovskou ránu pro prestiž americké zahraniční politiky.

Kennedy samozřejmě nechtěl pověst Spojených států poškodit a jako nejlepší se mu jevila možnost neutralizace Laosu. Chtěl přesvědčit Pathet Lao, že nemá šanci v zemi zvítězit a také chtěl odradit Sovětský svaz, který hnutí podporoval, od další vojenské pomoci.³⁹ Konflikt ale dále eskaloval, a proto byly vypracovány plány pro případnou intervenci do Laosu. Dodávky zbraní od SSSR ale stále neustávaly, a tak byla do Jihočínského moře vyslána 7. flotila a ministr zahraničí Dean Rusk u členských států SEATO – Thajska, Pákistánu a Filipín získal příslib, že v případě ohrožení vyšlou taktéž své vojáky. K intervenci mohlo skutečně dojít nebýt obrovského nezdaru, ke kterému došlo při vylodění v Zátocě sviní na Kubě. Pokus o rozpoutání povstání proti Fidelu Castrovi ztroskotal, a díky tomuto neúspěchu přešel Kennedy ohledně Laosu k vyjednávání. V červenci 1962 se nakonec dospělo k příměří, které ve výsledku nedodržel ani severní

³⁸ SCHWAB, Orrin, *Defending the Free World. John F. Kennedy, Lyndon Johnson, and the Vietnam War, 1961–1965*, Westport, London 1998, s. 1–4.

³⁹ SCHLESINGER, Arthur M., Jr., *A Thousand Days. John F. Kennedy in the White House*, New York 1965, s. 307–308.

Vietnam, ani USA. CIA zde s Kennedyho souhlasem zahájila protipartyzánský program a Hanoj stále více užívala laoské území k podpoře FNO na jihu.⁴⁰

Na počátku šedesátých let probíhalo po světě v rámci studené války několik krizí, ať se již jednalo o eskalující problémy v Kongu či v Berlíně. Chruščov přislíbil materiální podporu národněosvobozeneckým hnutím a Západ se tou dobou zdál v defenzivě, jelikož Washington pořádně nevyužil žádnou z krizí ve svůj prospěch. V neklidné situaci a po předchozích nezdarech tak Kennedyova administrativa začala postupně navyšovat rozpočet na obranu (ze 46 miliard v roce 1960 na 54 miliard v roce 1963), začala posílat rozvojovou pomoc do zemí Afriky, Asie a Latinské Ameriky v podobě Mírových sborů (Peace Corps), do kterých se hlásily stovky amerických dobrovolníků. Změna americké taktiky se promítla i do nové obranné strategie navržené generálem Maxwellem Taylorem. Ta spočívala v takzvané „flexibilní odpovědi“ (flexible response), která měla snížit nebezpečí jaderné války a rozšířit manévrovací prostor Spojených států a opět se začala orientovat více na konvenční ozbrojené složky.⁴¹

Kennedyho poradci se totiž domnívali, že posílením těchto složek získají účinnější nástroj pro potlačování komunistických povstání ve světě. Další metodou, která se měla vypořádávat s hrozbou komunismu, byla takzvaná metoda protipartyzánského boje (counterinsurgency). Výsledkem byl vznik Zelených baretů (Green Berets), speciální jednotky, která byla cíleně vycvičená na partyzánský boj proti komunistům v džunglích Vietnamu. Již krátce po jejich vzniku se ukázalo, že samotná existence Baretů nutila Washington k jejich brzkému nasazení do akce.⁴²

Po neúspěchu v Laosu a při vylodění na Kubě se pro Kennedyho a jeho poradce stal Vietnam mnohem důležitějším. V úvahu nepřicházela neutralizace jako v případě jeho výše zmíněného souseda a Spojené státy tak byly stále blíže k přímému angažmá v oblasti. V prvních měsících své vlády tak udělil Kennedy souhlas s mohutným zbrojním programem, ve kterém se měla jihovietnamská armáda rozrůst o 50 000 vojáků a na jejím výcviku se mělo podílet mnohem více

⁴⁰ FREY, s. 63–64.

⁴¹ Tamtéž, s. 64–65.

⁴² DONALDSON, s. 91.

poradců. Zde přišly konečně na řadu Zelené barety, které byly v počtu čtyři sta mužů vyslány do západní pahorkatiny, aby mobilizovaly etnické menšiny v horách a spolu s nimi kontrolovaly stezky podél laosko-vietnamské hranice. Kennedy dále zmocnil CIA, aby sestavovala infiltrační skupiny pro sabotážní akce na severu Vietnamu a taktéž zvýšil vojenskou a hospodářskou pomoc o 42 milionů dolarů a dodal jihovietnamské armádě moderní zbraně.⁴³

S těmito návrhy vyslal do Saigonu v květnu 1961 svého viceprezidenta Lyndona B. Johnsona, který zde vychvaloval Diema jako „asijského Winstona Churchilla“ a přislíbenou pomoc jeho režimu potvrdil.⁴⁴ Johnsonovy návrhy byly zpočátku Diemovým režimem odmítnuty, jelikož se vietnamský prezident nechtěl stát jen další loutkou v amerických rukou, jako tomu bylo u Bao Daie v rukou francouzských. Ale později, když se během roku se zvyšovala činnost FNO na jihu země a došlo k několika porážkám jihovietnamské armády, musel Diem americkou nabídku přijmout.⁴⁵

Požadavek americké pomoci tak jen potvrdil, že se Diemovi situace v zemi rozpadala pod rukama. Aby získal přesnější informace, vyslal Kennedy na podzim roku 1961 další misi pod vedením generála Taylora a Waltra Rostowa. Jejich pozorování odpovídalo pesimistickým zprávám ohledně Diemova režimu a ukazovalo se, že ke zlepšení situace dojde, pouze pokud se uskuteční navrhovaná opatření. Z různých návrhů posléze vykrystalizovalo řešení v podobě návrhu na vyslání ozbrojených sil s 5000 muži, kteří byli maskováni jako pomocníci při katastrofách, ale ve skutečnosti se jednalo o armádní poradce, kteří měli sloužit jako taktická rezerva. Ministerstvo obrany se naproti tomu domnívalo, že pro stabilizaci Diemova režimu a pozdvižení morálky jihovietnamské armády by bylo třeba vyslat až 40 000 vojáků. Pentagon si byl vědom, že zesílená americká přítomnost by mohla vyvolat reakci severního Vietnamu a možná i Číny, a pro případ eskalace uvažoval o vyslání až 205 000 vojáků. Kennedy nechtěl jít cestou extrémních kroků a odmítl dislokaci pozemních vojsk. Přesto porušil ženevské dohody z roku 1954 a dále navýšil počty poradců (v prosinci 1961 jich bylo

⁴³ FREY, s. 65–66.

⁴⁴ SCHANDLER, Herbert Y., *America in Vietnam. The War that Couldn't Be Won*, Lanham 2009, s. 31.

⁴⁵ DONALDSON, s. 91–92.

3200, další rok již 9000), americká armáda měla dále převzít kontrolu nad vzdušným prostorem a leteckou dopravou a měla nasadit do bojů vrtulníky. Kennedyho administrativa navíc přeměnila „Vojenské pomocné a poradní skupiny“ na „Velitelství vojenské pomoci Spojených států ve Vietnamu“ (United States Military Assistance Command, Vietnam, MACV) a požadovala po Diemovi liberalizaci jeho systému vlády a právo Američanů na spolurozhodování ve všech důležitých vojenských i politických otázkách. Tento krok se nakonec nepodařilo prosadit. Washington ještě v prosinci 1961 ujišťoval v Bílé knize, že jakýkoliv případ povstání v jižním Vietnamu neznamena domácí ozbrojenou opozici, nýbrž akt vnější agrese. Spojené státy se tak stále více angažovaly v oblasti a další obrat ve strategii byl čím dál těžší.⁴⁶

V rámci doktríny protipartyzánského boje (counterinsurgency) byly na podzim roku 1961 vysláni do jižního Vietnamu britští poradci se zkušenostmi z boje proti malajským komunistům. Radili vybudovat protipartyzánský systém „strategických vesnic“, které by pod držením vlády odřízli komunistické povstalce od hlavních zdrojů mužů a potravin. Opevněné vesnice měli jejím obyvatelům zajistit bezpečí a ochranu před FNO a zároveň v nich zlepšit jejich životní podmínky. Tento program mohl připomínat již předchozí neúspěšný projekt „agrovilles“, Diemův bratr Ngo Dinh Nhu, který měl správu vesnic na starost, pouze využíval metod tajné policie k posílení autoritářského jihovietnamského režimu. Jednotkám FNO se často stejně podařilo proniknout do slaběji opevněných vesnic a dále tak mohly posilovat svůj vliv na venkově. Tato metoda se tak časem ukázala stejně neefektivní.⁴⁷

Situace v jižním Vietnamu se tak stávala čím dál více nepřehlednou. I přes účast amerických poradců se situace ve Vietnamu nijak nezlepšovala a v polovině roku 1962 dokonce ministr obrany McNamara vypracoval plán na postupné stažení všech amerických vojenských poradců. Tento plán však přišel v době, kdy se přechodně zdálo, že je program strategických vesnic úspěšný, jelikož FNO měla problém s obranou proti zásahům amerických vrtulníků.

⁴⁶ FREY, s. 67–69.

⁴⁷ SCHWAB, s. 51–53.

V květnu 1963 pak McNamara před novináři přislíbil stažení jednoho tisíce poradců, krátce nato ale Kennedy schválil další posílení operací proti severnímu Vietnamu. Mnozí prezidentovi poradci tvrdí, že skutečně měl v plánu angažmá USA ukončit. Jiné kroky k posilování amerického angažmá ale mohou nasvědčovat, že se jednalo jen o gesto k uklidnění novinářů a veřejnosti. Zdali chtěl Kennedy skutečně americké angažmá ukončit, ale zůstává pouhou spekulací, jelikož se prezident již nedožil konce roku 1963. Brzy měl ale přijít vážný problém, který situaci ještě více zkomplikoval.⁴⁸

Prezidentu Ngo Dinh Diemovi se začala hroutit vláda pod rukama. 8. května 1963 bylo za nejasných okolností zabito devět civilistů⁴⁹ v den Buddhových 2527. narozenin. O několik dní později táhlo centrem bývalého hlavního města Hue tisíce buddhistických demonstrantů. 11. června se dokonce na protest proti Diemovu režimu na křižovatce v centru hlavního města upálil mnich Quang Duc, kterého přitom natočily kamery. Když se k protestu nakonec přidali i místní studenti, začala se americká vláda nakonec shánět po Diemovu nástupci. Tajné služby dostaly informace, že je v zemi skupina důstojníků ochotna prezidenta nahradit. Spojené státy začaly Diemovi vyhrožovat stažením americké pomoci, což těmto generálům dodalo odvahy a postupně obsadili klíčové pozice v hlavním městě a obklíčili prezidentský palác. Diemovi a jeho bratru Nhuovi se nejdříve podařilo uniknout, posléze je ale napadly pátrací oddíly a příštího dne byla nalezena jejich rozstřílená těla. Mezi generály ale nenastala shoda v tom, kdo by měl být oním nástupcem, a tak se Diemův nástupce Duong Van Minh stal o tři měsíce později obětí dalšího puče.⁵⁰ Tohoto převratu, se však již prezident Kennedy nedožil.

Přišel onen nešťastný 22. listopad 1963, kdy se prezident Kennedy stal v Dallasu obětí atentátu. Vrahem byl komunist a příznivec Fidela Castra Lee Harvey Oswald.⁵¹ Po této tragické události nastoupil na jeho místo dosavadní viceprezident Lyndon B. Johnson, který oznámil, že hodlá pokračovat

⁴⁸ FREY, s. 72–73.

⁴⁹ MOYAR, Mark, *Political Monks. The Buddhist Militant Movement during the Vietnam War*. In: *Modern Asian Studies* 38, 2004, 4, s. 752.

⁵⁰ FREY, s. 75–79.

⁵¹ FISCHER, s. 89.

v Kennedyho předchozí politice. Plán stažení jednoho tisíce amerických jednotek z oblasti byl stále na programu dne, ale postupné tlaky z různých stran nakonec zapříčinily to, že Johnson obrátil a naopak zvýšil americkou účast ve Vietnamu.⁵²

V lednu roku 1964 se mezitím dalším pučem na nestabilní politické scéně jižního Vietnamu dostal k moci Nguyen Khanh, který svrhl vojenskou juntou vytvořenou jeho předchůdcem Duong Van Minhem.⁵³ O dva měsíce později v březnu 1964 podnikl ministr obrany McNamara další průzkumnou misi, ze které podal hlášení o situaci v jižním Vietnamu. Vyhledky nebyly nikterak optimistické, ministr hovořil o neustále se zhoršující situaci v zemi. Khanh prý neměl žádnou politickou moc, dezerce jihovietnamské armády dosahovala obrovských rozměrů, 40% území jihu ovládala FNO, v některých oblastech okolo Saigonu dokonce 90%. Johnson rozhodně nechtěl ve volebním roce vysílat vojenské kontingenty do Vietnamu a strašit tak další korejskou válkou. Navrhl ale zvýšení skrytých operací proti severnímu Vietnamu pod názvem OPLAN-34A. Pentagon dále vypracoval detailní plány bombardování severního Vietnamu a novým vyslancem v Saigonu se stal generál Maxwell Taylor a novým velitelem amerických jednotek na jihu se stal generál William C. Westmoreland.⁵⁴

Objevily se také první pokusy o navázání přímých rozhovorů s Hanojí v rámci takzvané Seabornovy mise (podle kanadského člena Mezinárodní kontrolní komise z roku 1954). Johnson ale pouze sledoval politiku zastrašování severního Vietnamu metodou cukru a biče v podobě požadavků na ukončení podpory národněosvobozenického hnutí a uznání nezávislosti jižního Vietnamu. Na oplátku by Spojené státy poskytly severnímu Vietnamu hospodářskou pomoc. Pokud by ale Hanoj pokračovala v agresivní politice, musela by počítat s nálety. Severní Vietnam samozřejmě na oplátku požadoval kompletní stažení Spojených států, takže ve výsledku byla Seabornova mise odsouzena k neúspěchu. Rozšíření skrytých operací a plány leteckých úderů znamenaly proměnu taktiky, která měla

⁵² JONES, Howard, *Death of a Generation. How the Assassination of Diem and JFK Prolonged the Vietnam War*, New York 2003, s. 443.

⁵³ VANDEMARK, Brian, *Into the Quagmire. Lyndon Johnson and the Escalation of the Vietnam War*, New York, Oxford 1995, s. 15.

⁵⁴ FREY, s. 79–80.

především kompenzovat neustálé neúspěchy na jihu země a posílit Khanhovu vládu.⁵⁵

Spojeným státům se již brzy dostalo příležitosti, jak tyto zásahy ospravedlnit. 2. srpna 1964 zaútočily severovietnamské torpédové čluny na americký torpédoborec *USS Maddox*, který prováděl špionáž v Tonkinském zálivu podél severního pobřeží. Severovietnamská plavidla ho zřejmě považovala za podporu jihovietnamských dělových člunů, které předchozího večera ostřelovaly ostrov Hon Me. *Maddoxu* se poté podařilo torpédové čluny zahnat s pomocí akce blízkých stíhaček. Prezident Johnson zuřil a označoval útok za komunistickou agresi a vyslal další torpédoborec *Turner Joy* na podporu *Maddoxu*. O dva dny později 4. srpna 1964 hlásily oba torpédoborce, že se nacházejí pod palbou, avšak nedošlo k vizuálnímu kontaktu a ani radarový signál nepotvrdil přítomnost nepřátelských plavidel. Americká vláda a tisk, ale ohlásily, že nepřátelské lodě na oba torpédoborce vystřelily. Johnson se rozhodl pro tvrdý a rychlý odvetný letecký úder proti severovietnamským základnám torpédových člunů. Ministr obrany McNamara útok podporoval, i když údajně tvrdil, že si není jistý, kdo na koho vystřelil jako první.⁵⁶ Prezident Johnson si poté nechal potvrdit již dlouho připravovaný scénář, když 7. srpna schválil Kongres rezoluci o Tonkinském zálivu, která zmocňovala prezidenta přijmout „nutná opatření k odvetě za útoky a k zabránění další agresi.“ Rezoluce byla schválena téměř jednomyslně, pouze dva senátoři hlasovali proti. Dnes už je jasné, že administrativa incident v Zálivu neplánovala, posloužil ale jako záminka pro eskalaci a vstup statisíců amerických vojáků do jižního Vietnamu a také k tomu, aby ukázal Vietnamské demokratické republice rozhodnost a moc Spojených států.⁵⁷ Poslední krok k definitivnímu vstupu USA na vietnamskou půdu tak byl potvrzen a země „zapadla do bažiny“ vietnamské džungle na téměř deset let. Válka, která stála Američany spoustu sil, peněz i mrtvých, se brzy setkala se stoupající nepopularitou taktéž v podobě protestů po celém území USA.

⁵⁵ Tamtéž, s. 80–81.

⁵⁶ FISCHER, s. 183.

⁵⁷ FREY, s. 82.

3.2. Americké angažmá v konfliktu a první protesty

Příchod Američanů do Vietnamu na sebe postupem času začal upoutávat čím dál větší pozornost. Tento konflikt se stal symbolickým mimo jiné i tím, že se proti němu vzedmula vlna protestů, která postupně začala plnit stránky novin a obrazovky televizního zpravodajství. Jak již bylo výše zmíněno, předchozí konflikty, jež zahrnovaly americkou účast, se také potýkaly se skupinami lidí, kteří se snažili vyjadřovat svůj nesouhlas s válkou a umíráním amerických vojáků na světových frontách. Nikdy dříve ale protesty nedosahovaly takových rozměrů, do jakých narostly právě v průběhu vietnamské války. Spojené státy se již několik let potýkaly s nestabilní domácí situací, zejména s nepokoji ohledně sociálních a rasových témat. Tato rozbouřená atmosféra tak dávala mnohem větší prostor k tomu, že se ke stávajícím protestům mohl přidat také nesouhlas s účastí amerických jednotek ve Vietnamu. Asi nejvýznamnější složkou, která se v protiválečných protestech angažovala, se stali vysokoškolští studenti, jejichž počty po druhé světové válce začaly výrazně narůstat. K jejich protestním akcím se samozřejmě začaly časem přidávat další skupiny, ať se jednalo o protiválečně orientované náboženské spolky, feministická, černošská a obecně menšinová uskupení nebo též válečné veterány.

Vysokoškolští studenti, jejichž počet po druhé světové válce rapidně rostl, mohli na univerzitních kampusech najít politicky zkušené lídry okolo fakulty i absolventů. Díky poměrně velké dávce volného času, přístupu k cyklostylům a rodinným kreditním kartám pro ně bylo poměrně jednoduché začít se účastnit demonstrací nejdříve přímo na půdě univerzit a ve svých komunitách a poté i na celonárodní úrovni. Koncem šedesátých let 20% studentů v průzkumech prohlašovalo, že se zúčastnili alespoň jedné protiválečné demonstrace.⁵⁸

První projevy nesouhlasu z roku 1960, kterými byly například veřejnosti známé „sit-ins“ [„posazení se“ – pozn. aut.] afroamerických studentů v jihokarolínském Greensboro proti rasové segregaci nebo protest kalifornských studentů proti „honu na čarodějnice“ pořádaným *Výborem pro neamerickou*

⁵⁸ SMALL, *Antiwarriors*, s. 7.

činnost (House Committee on Un-American Activities – HUAC), se překrývali s dalšími událostmi, které měly na budoucí vývoj protiválečného hnutí mnohem větší význam. Prvním z nich bylo založení *Aliance mladých socialistů* (YSA – Young Socialist Alliance) trockistickou *Socialistickou dělnickou stranou* (SWP – Socialist Workers Party), druhou snad ještě podstatnější událostí byla přeměna studentské organizace *Ligy pro průmyslovou demokracii* (League for Industrial Democracy) ve hnutí s názvem *Studenti pro demokratickou společnost* (SDS – Students for a Democratic Society). SDS se postupem času stalo jedním z nejdůležitějších proudů takzvané Nové levice. Ta, na rozdíl od té staré, jež považovala dělnickou třídu za hlavního aktéra revoluční změny a operovala autoritářsky a velmi centralizovaně, se rekrutovala spíše z řad univerzitních studentů, opovrhujících autoritou a technologiemi, a fungovala značně decentralizovaně. Koncem dekády měla dokonce kolem 100 000 členů.⁵⁹

Na jaře v roce 1960 zahájila v Londýně činnost redakce časopisu *New Left Review*. V tomto místě se také scházela kritická mládež a sídlila zde i centrála Kampaně pro atomové odzbrojení, kde se týdně účastnily přednášek stovky zájemců. *New Left Review* si dalo za úkol vytvořit nové teoretické základy socialistické tradice a současně chtělo prakticky mobilizovat. Tyto snahy byly zpočátku spojeny právě s Kampaní pro atomové odzbrojení, ale Nová levice chtěla vytvořit základ pro novou společnost a politiku bez studené války a atomových zbraní vytvořením „protimoci“ ke stávající blahobytné společnosti, která podle nich upadla do lhostejnosti. Myšlenky Nové levice byly ovlivněny také komunistickým pučem v roce 1948 v Československu, XX. sjezdem KSSS v roce 1956 a následným potlačením maďarského povstání. Kritizovala jak reformní hnutí demokratického socialismu, tak i zrůdnost komunismu stalinského typu. Nová levice, která se vracela ke kořenům marxistických myšlenek, se označovala z hnutí, nikoli za stranu a vzdala se jakékoliv organizační struktury a spíše chtěla působit mobilizačními tlaky na společenský systém institucí a byla taktéž otevřena mnoha protestním proudům: od protiatomového hnutí přes hnutí za odzbrojení či občanská práva. Ve Spojených státech pak současně působilo

⁵⁹ Tamtéž, s. 7–8.

hnutí proti vietnamské válce a za menšinová práva, jejichž hlavním nositelem se zpočátku stala právě organizace SDS.⁶⁰

V létě 1962 svolalo právě toto rychle se rozšiřující hnutí první konferenci v michiganském Port Huronu, kde měli zástupci 59 poboček studentské organizace debatovat o návrhu programu, který měl vyjadřovat oficiální stanovisko hnutí SDS. Za hlavního tvůrce deklarace byl pověřen student Tom Hayden. V tomto dokumentu se hnutí staví proti degradování černošského obyvatelstva v USA, proti stálému smrtelnému nebezpečí v podobě atomové bomby, proti vojensko-průmyslovému komplexu, proti nové chudobě ve společnosti nadbytku i podvýživě dvou třetin obyvatel světa. Poukazuje také na protiklady v zemi mezi každodenním rasismem a rovností zakotvenou v americké ústavě nebo oficiální mírovou politikou Spojených států a jejich zbrojením. Za nová centra hnutí způsobující sociální změny považuje právě univerzity, kde by se mladí lidé z Nové levice měli snažit navázat spolupráci s americkým mírovým a dělnickým hnutím a hnutím za občanská práva.⁶¹

Již v samém úvodu prohlášení bylo naznačeno, že by se z velké většiny mělo jednat o generaci lidí, kteří byli ve valné většině případů odloučení od různých sociálních útrap. Deklarace začínala slovy: „*J sme lidé této generace, vychováni alespoň ve skromném pohodlí, nyní žijící na univerzitách, a díváme se znepokojeně na svět, který zdědíme.*“⁶² Studenti, kteří takto chtěli vystoupit proti útrapám světa, se tak často kvůli svým názorům, které byly utvářeny v sociálních bublinách univerzit, setkávali s nepochopením, až odporem „obyčejných“ Američanů. S tímto vzájemným neporozuměním se potýkala obecně většina účastníků protiválečných protestů.

Nástup mladého prezidenta Kennedyho poté také inspiroval stovky mladých lidí k účasti ve zmíněných Mírových sborech, odkud se často vraceli jako oponenti amerického „imperialismu“. Dalším představitelem, který často přitahoval zájem radikálních Američanů, byl Fidel Castro, který se chopil moci

⁶⁰ GILCHER-HOLTEYOVÁ, Ingrid, *Hnutí '68 na Západě. Studentské bouře v USA a západní Evropě*, Praha 2004, s. 16–20.

⁶¹ Tamtéž, s. 21–23.

⁶² Students for Democratic Society, *The Port Huron Statement*. In: MARCUS, Robert D., BURNER, David (ed.), *America Since 1945. Fourth Edition*, New York 1985, s. 203.

na Kubě, stejně tak jeho hlavní teoretik Che Guevara. Když se pak v roce 1965 poprvé projevil ve větší míře odpor k válce v ulicích Spojených států, byla většina Američanů velmi překvapena, jelikož do této doby nevěnovala vietnamské válce téměř žádnou pozornost.⁶³

Během let 1963 a 1964 se již konalo několik veřejných vystoupení protestujících. V dubnu 1963 se v New Yorku konal Velikonoční pochod za mír, který byl sponzorován SANE a dalšími skupinami a který se kryl s každoročním velikonočním pochodem proti atomovým bombám ve Velké Británii. K sedmi tisícům lidí, kteří se sešli na United Nations Plaza promluvil zástupce WRL David Dellinger. Mezi účastníky se již objevovaly první transparenty, které požadovaly stáhnutí amerických vojáků z Vietnamu.⁶⁴ Další pozornost na sebe poté upoutalo již zmíněné upálení buddhistického mnicha a po zavraždění Kennedyho a nástupu Johnsona, který veřejnost ujišťoval, že jižní Vietnam je záležitost, kterou si musí místní vláda vyřešit především sama, přišlo ještě několik protestů, například když dvanáct mužů spálilo 19. května 1964 v New Yorku na veřejnosti svoje příkazy k odvodu. V ten samý měsíc byla založena organizace *Hnutí 2. května* (May 2nd Movement – M2M), která se jako jedna z prvních začala projevovat radikálně. Vznikla v souvislosti s návrhem na odeslání zdravotní pomoci FNO. V organizaci založené na Yaleově univerzitě, které dominovali partyzáni z maoistické organizace *Progresivní labouristické strany* (Progressive Labour Party – PLP).⁶⁵

Paradoxem zůstává fakt, že do rezoluce o Tonkinském zálivu hrálo v očích veřejnosti i médií angažmá amerických jednotek a poradců ve Vietnamu jen okrajovou roli. Povědomí „obyčejných“ obyvatel USA o válce začalo růst spíše až od poloviny šedesátých let. Podle průzkumu jeden ze čtyř občanů ani nevěděl, že se Spojené státy nacházejí v ozbrojeném konfliktu a dva ze tří tomu věnovali jen malou nebo žádnou pozornost. Ti, co tuto politiku sledovali, většinou potvrzovali, že podporují v Saigonu takovou vládu, která je schopna

⁶³ SMALL, *Antiwarriors*, s. 8–9.

⁶⁴ HUNT, Andrew E., *David Dellinger. A Life and Times of a Nonviolent Revolutionary*, New York, London 2006, s. 124.

⁶⁵ SMALL, *Antiwarriors*, s. 12–13.

zadržet komunismus společně s „americkými radami a instrukcemi.“ V americké společnosti ale postupně krystalizoval odpor proti válce v řadách politiků, ale i novinářů, intelektuálů, duchovenstva, studentů, žen apod. Oponenti argumentovali tím, že americká účast ve Vietnamu potopí naděje pro domácí reformy a mezinárodní odzbrojení.⁶⁶

Když se Johnson stal v roce 1963 prezidentem, většina Američanů neměla tušení o účasti země ve vietnamském konfliktu. Eisenhower i Kennedy drželi americkou účast pouze na úrovni poradců, i když JFK již začal vysílat speciální jednotky a další vojenský personál. V době jeho vraždy bylo ve Vietnamu již zhruba 17 000 Američanů. Od počátku šedesátých let se v protestech angažovaly zejména již výše zmíněné skupiny, jako například SANE, CORE, FOR, WILPF apod. První kontroverzí se stal právě incident v Tonkinském zálivu, kdy se na Johnsona snesla kritika jak ze strany konzervativců, tak i liberálů, kdy například republikánský senátor za Arizonu a Johnsonův protikandidát v nadcházejících prezidentských volbách Barry Goldwater prosazoval buď plné nasazení armády, anebo úplné stažení USA ze země. Johnson poté před prezidentskými volbami v listopadu 1964 použil televizní spot, ve kterém malá dívka trhala lístky sedmikrásky, přičemž v pozadí mohutný hlas zlověstně počítal od deseti k nule. Poté následoval záběr na velký atomový hřib a výzva, aby lidé volili právě proti Goldwaterovi, pokud nechtějí tento výsledek. Volby přinesly Johnsonovi drtivé vítězství, takže se v budoucím období stal „plnohodnotným“ prezidentem.⁶⁷

Po volbách se proti prezidentovi začaly stavět malé skupinky odpůrců z levice. Zejména se jednalo o akademiky, náboženské vůdce, politické komentátory, novináře a sociální aktivisty. Jejich hlavním argumentem bylo, že konflikt ve Vietnamu je v podstatě občanská válka a vláda Spojených států do země dopravuje jednotky ilegálně. Konflikt podle nich byl pouze národní hnutí za nezávislost, které pokračovalo z dob francouzské nadvlády a japonské okupace, a Spojené státy v něm figurovaly pouze jako další forma nadvlády Západu. Mezi první Johnsonovy kritiky patřili například univerzitní profesori

⁶⁶ DEBENEDETTI, s. 93–94.

⁶⁷ WYNKOOP, Mary Ann, *The War at Home*. In: LERNER, Mitchell B. (ed.), *A Companion to Lyndon B. Johnson*, Malden, Oxford 2012, s. 350–351.

Noam Chomsky, Howard Zinn, Staughton Lynd nebo Bernard B. Fall. Dále jimi byli reportéři I. F. Stone, nebo redaktori *New York Times* David Halberstam a Neil Sheehan. Spisovatelka Mary McCarthyová navštívila v roce 1967 obě části Vietnamu a podala o něm svědectví z perspektivy feminismu. Všechna kritika války měla společné závěry, jimiž bylo údajné nepochopení vietnamské kultury a historie, chybně vyložená role USA v regionu Jihovýchodní Asie a i „morální slepota“ vůči nehumánnímu zacházení s vietnamským obyvatelstvem na jihu i severu.⁶⁸

Mezitím docházelo i k prvním protestům na půdě univerzit. Prvním místem, kde došlo k vzednutí studentského odporu, se stala univerzita v kalifornském Berkeley, kde se již ve třicátých letech s cílem zabránit v projevech komunismem ovlivněných studentů zakázaly veškeré projevy politického charakteru na univerzitním kampusu. Vše začalo na podzim roku 1964, kdy si skupinka studentů na rohu ulice postavila stolek, kde žádala o podporu v politických záležitostech. I když se tato činnost odehrávala mimo území univerzity, kvůli obavám jejího vedení a tlaku místního konzervativního senátora, došlo k zákazu těchto akcí. Studenti postupně přenesli svoji činnost do centra kampusu a začali pořádat demonstrace a „sit-ins“. Z postupných šarvátek s policií a vedením univerzity se vyvinulo *Hnutí za svobodu projevu* (FSM – Free Speech movement), jehož mluvčím se stal student filozofie Mario Savio, který již předtím působil jako pracovník za občanská práva na jihu v Mississippi.⁶⁹

Savio udržoval Berkeley v neustálém chaosu a zmatku během celého zimního semestru a nakonec Hnutí zvítězilo s většinou svých požadavků politického aktivismu na půdě univerzity. Savio a Hnutí zachytili náladu mnoha studentů této éry, kteří cítili, že univerzita jim odepírá jejich individualismus a svobody a která se z nich chystá vychovat pouze „bílé límečky“, které by měly podporovat americký kapitalismus. FSM nehýbalo pouze kalifornskou univerzitou, ale projevovalo se i na dalších institucích po celé zemi. Mnoho z těchto univerzit navštěvovali členové i potomci významných osob

⁶⁸ Tamtéž, s. 351–352.

⁶⁹ FISCHER, s. 260–263.

establishmentu nebo novinářů. Požadavky hnutí ohledně svobody projevu a reforem studijního plánu se brzy přetřansformovaly v protesty proti vietnamskému konfliktu.⁷⁰

Během podzimních studentských protestů naplánovalo SDS na své schůzi v New Yorku svůj plán pro nadcházející rok. Skupina se rozhodla sponzorovat shromáždění proti válce ve Washingtonu 17. dubna 1965. Svoji účast na demonstraci přislíbil dokonce demokratický senátor Gruening a SDS dokonce získalo ke spolupráci AFSC jako druhého sponzora, další protiválečné organizace ovšem svoji účast odmítly.⁷¹

Ve Spojených státech amerických se tak postupně začala formovat nesourodá a zatím nejednotná skupina odpůrců války ve Vietnamu. V nadcházejícím roce 1965 se objevily první výraznější protesty a to hlavně poté, co prezident Johnson vystupňoval válečné úsilí amerických jednotek.

3.3. Léta 1965 – 1967

Rok 1965 nezačal příliš optimisticky pro Johnsonovu administrativu. 6. února zaútočily jednotky Vietcongu na americkou leteckou základnu nedaleko Pleiku a také na vrtulníkovou základnu v Camp Holloway.⁷² Tento krok znamenal příležitost pro prezidenta eskalovat vojenskou účast USA. Johnson již v dřívější době příliš nevěděl, jak se rozhodnout v postupu ve Vietnamu. Jeho předchůdce již vystupňoval americké angažmá, ale on nechtěl prohrát, jelikož zde šlo o jméno Spojených států na světové scéně. Mezi jeho poradci, které ve velké míře přejal po Kennedym, patřili mimo jiné ministr obrany McNamara, poradce pro národní bezpečnost McGeorge Bundy a ministr zahraničí Dean Rusk. Tito poradci byli jedni z největších zastánců toho, že pokud chtějí Spojené státy zabránit rozšiřující se komunistické agresi, musí vystupňovat svoje angažmá ve

⁷⁰ SMALL, *Antiwarriors*, s. 15–16.

⁷¹ Tamtéž, s. 16.

⁷² BLANG, Eugenie M., *Allies at Odds. America, Europe, and Vietnam, 1961–1968*, Lanham, Plymouth 2011, s. 99.

Vietnamu.⁷³ 8. února tak Johnson nařídil odvetná opatření vůči severnímu Vietnamu a dal také najevo, že je případně odhodlán poslat značné množství pozemních jednotek, které by bránily jihovietnamské americké základny. Tento jeho postoj upevnil i další útok Vietcongu v Qui Nhonu o dva dny později, při kterém zemřelo dvacet tři američanů. Prezident tak zahájil intenzivní bombardovací kampaň severovietnamských cílů, operaci Rolling Thunder (Dunivý hrom) a poté vyslal 26. února dva námořní prapory, které se v březnu vylodily v Da Nangu. Později 1. dubna opět odeslal další dva prapory, čímž zvýšil počet amerických jednotek ve Vietnamu na více než 33 000 mužů a také rozšířil jejich úkoly z obrany základen na aktivní boj.⁷⁴

Tento krok rozpoutal na domácí scéně doposud nevídané reakce. Obrazy moderního letectva, které shazovalo bomby často na nevinné rolníky, nevzbudily u Američanů příliš souhlasné reakce. I přesto, že nálety byly značně limitované a piloti měli instrukce bombardovat pouze vojenské cíle, ztráty na životech civilistů a škody na majetku v podobě zničených škol a nemocnic v okolí nenechaly některé obyvatele chladnými. Jelikož byla akce zpočátku prezentována jako dočasná, byla vietnamská politika prezidenta Johnsona pro značnou část veřejnosti důvěryhodná. V průzkumech se pro ni vyslovilo 83% dotázaných. Proti těmto náletovým akcím se vyslovila úzká skupina odpůrců známých jako „holubice“ (Jejich oponentům, kteří byli pro eskalaci konfliktu, se pak přezdívalo „jestřábi“.) Shodou náhod se ve stejnou dobu začalo psát o plánované dubnové demonstraci v radikálních periodikách a v následujících dnech se objevily skipinky několika set protestujících z organizací jako WILPF nebo SDS ve Washingtonu.⁷⁵ V dubnu se proti těmto akcím ohradilo prostřednictvím FOR i na 2700 členů duchovenstva článkem v *New York Times*.⁷⁶

Vietnamská válka se v jedné věci odlišovala od válek ostatních. Jelikož se oficiálně nejednalo o válečný konflikt, nebyla na ni ani uvalena zpravodajská cenzura. Reportéři tak měli, i přes některá omezení, přeci jen volnější ruce. Válka

⁷³ SCHULZINGER, Robert D., *Fighting the Vietnam War*. In: LERNER, Mitchell B. (ed.), *A Companion to Lyndon B. Johnson*, Malden, Oxford 2012, s. 338.

⁷⁴ BLANG, s. 99.

⁷⁵ SMALL, *Antiwarriors*, s. 20–21.

⁷⁶ *The New York Times*, 4. 4. 1965, CXIV/39 152.

se pak i díky rozvoji televize v padesátých letech stala jedním z prvních konfliktů, který byl přenášen téměř živě na domácí obrazovky. Časem tak proto získal značnou pozornost široké veřejnosti a stala se hlavním prostředkem, že kterého Američané čerpali informace o dění ve Vietnamu.⁷⁷

Protestní akce proti eskalaci konfliktu na sebe braly i další podoby. I přes podle průzkumů souhlasné postoje s Johnsonovou politikou, bylo po únorových náletech zasláno do Bílého domu na patnáct set telegramů, které se vyslovovaly proti americkým akcím v severním Vietnamu, v poměru dvanáct ku jedné. Zasílání telegramů administrativě pokračovalo i nadále. Jednalo se o přibližně o osmnáct set kusů týdně s nesouhlasnými reakcemi v poměru šest až dvanáct ku jedné. V některých případech na sebe protiválečný odpor bral poněkud tragičtější podobu. Dne 16. března 1965 došlo k první z obětí tohoto typu. Na rohu detroitské ulice se Alice Herzová, dvaosmdesátiletá kvakerka a uprchlice z nacistického Německa, polila benzínem a upálila.⁷⁸

Lokální, zejména studentské protesty samozřejmě touto dobou probíhaly po celé zemi. Na univerzitě v Ann Arboru v Michiganu ale došlo na jaře 1965 k jedné z výrazných událostí v rámci protestní kampaně. Šlo o první ze série neformálních přednášek, takzvaných „teach-ins“, které měly zvýšit povědomí o vietnamské válce a vznikly nejspíše jako reakce na jednodenní pracovní moratorium proti americké politice v Indočíně. Účastnili se jich významná jména, mezi nimi například antropolog Marshall Sahlins.⁷⁹ Tato série vystoupení, která se konala často mimo oficiální výuku a přinesla speciální přednášky s tématem války, se později začala šířit po celé zemi a v příštích měsících zasáhla nejen kampus v Ann Arboru, ale také další univerzity, kde studenti a členové komunit diskutovali o situaci v jihovýchodní Asii. Na první teach-in přišlo v Michiganu na tři tisíce posluchačů, v dalších měsících se počty účastníků zvyšovaly a na stejnou akci v Berkeley přišlo již dvacet tisíc lidí. Na tomto teach-in se také vystřídaly „hvězdy“ protiválečné scény, kterými byli například doktor

⁷⁷ HALLIN, Daniel C., *The „Uncensored War“. The Media and the Vietnam*, New York, Oxford 1986, s. 126–127, 105–106.

⁷⁸ DEBENEDETTI, s. 106–107.

⁷⁹ SAHLINS, Marshall, *The Teach-Ins. Anti-War Protest in the Old Stoned Age*. In: *Anthropology Today* 25, 2009, 1, s. 4–5.

Benjamin Spock, folkový zpěvák Phil Ochs, socialistický lídr Norman Thomas, spisovatel Norman Mailer a levicový novinář I. F. Stone.⁸⁰ Tento trend později vyústil v celostátní teach-in, kterého se 15. května ve Washingtonu zúčastnilo na pět tisíc osob a díky rozhlasovému přenosu si ho mohlo vyslechnout až na sto tisíc lidí na sto univerzitních kampusech po celé zemi. Debaty se dokonce měl zúčastnit i prezidentův poradce pro národní bezpečnost McGeorge Bundy, Johnson ho ale nejspíše z obav pověřil zahraniční misí.⁸¹ Trend těchto setkání samozřejmě přetrvával po celou dobu války, nejvíce pozornosti se mu ale dostalo právě v prvním roce zahájení, tedy roku 1965, kdy se americká veřejnost teprve dozvíдалa o jihovýchodní Asii. Později se postupně vytrácel z popředí veřejného dění.⁸²

Prezidentova administrativa se samozřejmě snažila oponovat protiválečným argumentům svými vlastními. Johnson vysílal na kampusy vojenské i civilní úředníky, kteří měli bránit politiku státu. Tento program se ovšem neseťkal s přílišnými úspěchy.⁸³ Nikdy mezi léty 1965 a 1972 se většina americké veřejnosti nevyslovila pro okamžité stažení vojsk z Vietnamu. Nejvíce souhlasných odpovědí v roce 1965 bylo právě na jaře, kdy se pro stažení vyslovilo 17% oslovených. Pouze na jaře 1968 většina Američanů souhlasila, že vstoupit do války byla chyba.⁸⁴ Prezidentova politika byla zpočátku velmi podporována. Časem ale přeci jen nespokojenost vzrostla do takové míry, že se Johnson rozhodl v přelomovém roce 1968 již znovu nekandidovat.

Na jaře roku 1965 ovšem došlo k oné ohlášené protiválečné demonstraci vedené SDS. Zástupci organizace již s předstihem rozesílali pozvánky všem protiválečným skupinám, jakými byly například SANE, WILPF, FOR, CNVA a další. Skupiny však tuto výzvu ignorovaly, jelikož se jim nelíbilo, že protest byl sponzorován pouze SDS, nenabízel žádnou alternativu k americké politice ve Vietnamu a také se jim nelíbilo, že na demonstraci se budou nacházet i komunisté prostřednictvím americké Komunistické strany a také komunistického

⁸⁰ SMALL, *Antiwarriors*, s. 22–23.

⁸¹ The New York Times, 16. 5. 1965, CXIV/39 194.

⁸² SMALL, *Antiwarriors*, s. 23.

⁸³ DEBENEDETTI, s. 109.

⁸⁴ SMALL, *Antiwarriors*, s. 24.

klubu Du Bois. Protestní skupiny se bály, že v napjaté atmosféře studené války by jejich spojení s komunisty znamenalo „polibek smrti“.⁸⁵ Přesto tato demonstrace přilákala na 20 000 lidí, což bylo pro organizátory, kteří počítali s počtem okolo 10 000 překvapující číslo. Washingtonská demonstrace se stala do té doby největším protestním shromážděním v historii Spojených států.⁸⁶ *The New York Times* odhadly počty protestujících studentů na 15 000 a taktéž oznamovaly, že protesty, které se odehrávaly i okolo Bílého domu, proběhly bez zájmu prezidenta, jelikož ten se tou dobou nacházel na svém ranči v Texasu.⁸⁷ Na poslední chvíli se k protestu nakonec přidaly organizace, které předtím svoji účast odmítly. Protestující se poté od Bílého domu přesunuli k Washingtonovu monumentu, kde hrála hudba a konaly se projevy. Vystupovala zde již známá jména jako zpěvačka Joan Baez, Phil Ochs, I. F. Stone a také senátor Ernest Gruening. Po skončení protestu pochodovali účastníci ke Kapitolu s peticí za novou ženevskou konferenci za účelem ukončení války, obnovení jednání s Frontou národního osvobození a svobodné volby v jižním Vietnamu. Až na malou skupinku mladých studentů, kteří i přes vůli organizátorů z SDS neuchylovat se k občanské neposlušnosti zorganizovali na schodech Kapitolu krátké „sit-in“, proběhla demonstrace relativně klidně a byli zadrženi jen čtyři lidé.⁸⁸

Zdalo by se jako samozřejmé, že by měla v budoucnu organizovat další protesty právě SDS. Situace se ale vyvíjela jinak. Mnoho jejích členů nebylo příliš povzbuzeno tím, že i když se první velká demonstrace setkala s takovým úspěchem u jejích účastníků, na Johnsonovu administrativu neměla příliš velký vliv. Pro mnohé liberální přístup k odporu proti systému neměl žádný účinek. V organizaci samotné tak začalo vznikat křídlo, které se částečně stavělo proti současné politice SDS. Jednalo se zejména o mladé studenty původem zejména ze středozápadu Spojených států, kteří mnohdy rebelovali proti svým často republikánsky orientovaným rodičům. Specifický pro ně byl důraz na přímou

⁸⁵ WELLS, Tom, *The War Within. America's Battle over Vietnam*, New York 2016, s. 17.

⁸⁶ SMALL, *Antiwarriors*, s. 26.

⁸⁷ *The New York Times*, 18. 4. 1965, CXIV/39 166.

⁸⁸ SMALL, *Antiwarriors*, s. 28–29.

akci, nikoli analýzu problému, a často dávali přednost omamným látkám před debatami o politice. Tímto se tak spíše podobali nové subkultuře hippies, která se touto dobou rodila. SDS se tak dostala do vnitřního rozporu a stáhla se z dění okolo přímého organizování protiválečných protestů. Břímě těchto akcí tedy padlo na poněkud volnou koalici levicových a mírových skupin, která si zvolila název *Národní koordinační výbor pro ukončení války ve Vietnamu* (NCC – National Coordinating Committee to end the War in Vietnam). V této skupině ovšem také existovaly rozdíly mezi jednotlivými frakcemi socialistické a komunistické levice.⁸⁹ Potvrzoval se tak dlouhodobý trend Nové levice, který se po celou dobu války nezměnil. Nikdy nebyla řádně schopna sjednotit se a prosazovat jednotné cíle. Na tento rozpor a ústup SDS z centra dění jeden z vedoucích představitelů později velice stručně a výstižně zareagoval: „*Opravdu jsme to podělali.*“⁹⁰

Prezident Johnson se samozřejmě protiválečnými demonstracemi zabýval a rozhodně si proti sobě nechtěl poštvat veřejnost. Začal tedy projevovat snahy o sjednávání míru se severním Vietnamem, jelikož ve válce také spatřoval překážku pro uskutečňování svojí domácí politiky sociálních reforem „velké společnosti“ (Great Society). Zejména ministr obrany McNamara byl přesvědčen, že jedinou správnou cestou je hledání mírového řešení, na rozdíl od generála Westmorelanda, který stále viděl naději ve vojenské vítězství. Prezident postupně nerozhodně lavíroval mezi deeskalací konfliktu a radami Sboru náčelníků štábu ještě více válku rozšířit. I když navrhované počty jednotek pravidelně seškrtaval, jejich číslo ve Vietnamu se stále zvyšovalo.⁹¹ Od léta 1965 do roku 1968 se jejich počet zvýšil z 60 000 na 550 000.⁹² Americká vláda napočítala v letech 1965–1967 nejméně 2 000 pokusů o zprostředkování jednání o míru soukromými osobami, zahraničními diplomaty a politiky, mezi nimiž se nacházeli i zástupci Velké Británie, Francie, Itálie, Polska a Sovětského svazu. Sama Johnsonova administrativa projevovala snahu o sjednání mírové dohody,

⁸⁹ LYTLE, Mark Hamilton, *America's Uncivil Wars. The Sixties Era from Elvis to the Fall of Richard Nixon*, New York, Oxford 2006, s. 184.

⁹⁰ DEBENEDETTI, s. 112.

⁹¹ FREY, s. 115–116.

⁹² SMALL, *Antiwarriors*, s. 30.

ovšem dlouho se nedokázala dobrat nějakého společného řešení. Americký prezident doufal ve vojenský obrat a následné vítězství, severní Vietnam naopak počítal s tím, že tlak amerického i světového mírového hnutí by mohl zastavit alespoň letecké údery.⁹³

Johnson nakonec v červenci 1965 válečné angažmá opět rozšířil, tentokrát již vyslal do Vietnamu pozemní jednotky, jelikož se domníval, že stále sílící letecké údery nyní posílené společně s pozemní armádou konečně přinutí severovietnamské zástupce k vyjednávání zhruba do jednoho roku. Následně také zvýšil počty odvedenců, což se projevilo ve stále narůstajícím počtu válečných obětí a protestů v následujících měsících a letech.⁹⁴ Americká vláda také na přelomu let 1965/66 přednesla veřejnosti, narážkou na prezidenta Wilsona, čtrnáctibodový program vyjednávání se severním Vietnamem. Prohlašovala v něm, že je ochotna ukončit leteckou válku, pokud Hanoj zastaví své akce v jižním Vietnamu. Dále oznamovala, že stáhne své jednotky z jihu, jakmile se najde uspokojivé politické řešení, bude brát ohled na FNO, koaliční vláda by však nepřicházela v úvahu. Ho Či Min ale zareagoval s tím, že letecké údery musejí být zastaveny ještě před začátkem rozhovorů, čímž uvízla jednání na mrtvém bodě.⁹⁵

Ve společnosti se nadále projevovaly odpory proti válce, stále více se však projevovaly i rozpory mezi jednotlivými mírovými uskupeními, dokonce i přímo mezi jednotlivými frakcemi uvnitř nich. Na říjen 1965 se plánovaly další protestní akce pod vedením NCC.⁹⁶ Ve výboru panoval častěji spíše souboj mezi jednotlivými protistranami⁹⁷ o vedení, než snaha o řešení vietnamské války. Kvůli říjnové akci se hnutí opět nemohlo dohodnout, jelikož jeho hlavní sponzor SANE, nechtěl na demonstrace připustit komunisty. Lokální skupiny ale přesto dále pokračovaly s přípravami, zejména výrazná byla newyorská skupina Výbor

⁹³ FREY, s. 117–118.

⁹⁴ SMALL, *Antiwarriors*, s. 30.

⁹⁵ FREY, s. 118.

⁹⁶ HALL, Mitchell K., *The Vietnam Era Antiwar Movement*. In: OAH Magazine of History 18, 2004, 5, s. 14.

⁹⁷ Rozpory panovaly mezi zástupci Komunistické strany a její organizace na kampusech klubu Du Bois, trockistické SWP a *Výboru dne Vietnamu* (VDC – Vietnam Day Committee) z univerzity v Berkley vedeného Jerry Rubinem. SMALL, s. 31–32.

pochodu za mír Páté Avenue (Fifth Avenue Peace Parade Committee), v jehož čele stanul tou dobou již osmdesátiletý křesťanský pacifista A. J. Muste.⁹⁸ Přes všechny neshody se 15.–16. října podařilo zorganizovat první Mezinárodní dny protestu, které se odehrály pod taktovkami lokálních ad hoc komisí a zúčastnilo se jich až sto tisíc lidí po celé zemi. V Berkeley se opět pořádalo teach-in, v New Yorku se demonstrace zúčastnilo na 25 000 osob⁹⁹ a proběhl zde dokonce první otevřený protest proti odvodům, kdy dvaadvacetiletý David Miller za souhlasného pokřikování davu spálil svůj příkaz k odvodu, a docházelo i k dalším akcím po celých Spojených státech.¹⁰⁰

Podrobný rozbor všech demonstrací není v rozmezí této práce možný, zaměříme se tedy na několik výrazných akcí, které proběhly, ještě než započal přelomový bouřlivý rok 1968. Když se SDS spíše stáhla do pozadí, odehrávaly se roky 1966–67 pod vlivem umírněnějších liberálů a pacifistů.¹⁰¹ Od počátku roku 1966 ovšem začaly sílit také protiválečné hlasy uvnitř politické elity, a to zejména směrem z Demokratické strany. Bombardování severního Vietnamu bylo na přelomu roku pozastaveno a za prodloužení přestávky se vyslovilo patnáct senátorů a sedmdesát šest poslanců dolní sněmovny. Jména jako Eugene McCarthy, George McGovern byla stále více slyšet, bratr zavražděného prezidenta Robert Kennedy otevřeně navrhoval vyjednávání přímo s Vietcongem. V únoru roku 1966 dokonce došlo k otevřenému slyšení v Senátní komisi pro zahraniční vztahy. Senátor William Fulbright, který se postupně stavěl proti politice svého prezidenta, nechal projednávat nutnost požadované pomoci ve výši 415 milionů dolarů pro jižní Vietnam. Televize tato slyšení vysílala po dobu šesti dnů.¹⁰² Proti válce se začali postupně organizovat i zástupci křesťanských spolků. Nespokojenost s vývojem ve Vietnamu tak vedla ke vzniku organizace s názvem *Duchovenstvo a laická veřejnost s obavou o*

⁹⁸ HALL, Mitchell K., s. 14.

⁹⁹ WELLS, s. 51–57.

¹⁰⁰ DEBENEDETTI, s. 127.

¹⁰¹ HALL, Mitchell K., s. 14.

¹⁰² DEBENEDETTI, s. 141–143.

Vietnam (CALCAV – Clergy and Laymen Concerned about Vietnam), kteří později také vstupovali do protestů.¹⁰³

Na jaře 1966 se opět protestovalo v ulicích Washingtonu. Na hlavní třídu Mall se v květnu dostavilo snad na dvanáct tisíc lidí, kteří pod taktovkou SANE podporovali protiválečné kandidáty, které organizace vyslala do primárek očekávaných v listopadu 1966. SANE se tak chtělo vydat cestou změny prostřednictvím voleb. Další demonstrace podobné těm z předešlého roku byly svolány v březnu, kdy došlo k druhým Mezinárodním dnům protestu v několika městech Spojených států v kompetenci spíše lokálních buněk než rozhádaného celostátního vedení NCC. Zejména opět díky Výboru z Páté Avenue se na východním pobřeží sešlo na padesát tisíc lidí, což dvojnásobně převyšovalo počty z minulého roku.¹⁰⁴

Součástí protiválečných protestů se postupně začali stávat i zástupci různých menšin. Průvodů se začal účastnit zejména zástupci afroamerické menšiny. Slavný boxer Muhammad Ali se k situaci ve Vietnamu a jeho blížícímu se odvodu do války vyjádřil nejprve takto: „*Armáda je šéf a já respektuji zákony této země.*“¹⁰⁵ S blížícím se datem nástupu ale jeho rétorika přitvrzovala. Později prohlásil: „*Raději půjdu do vězení, než do války.*“¹⁰⁶ A tak se také stalo. Ali odmítl v dubnu 1967 narukovat.¹⁰⁷ Svůj postoj také odůvodňoval poněkud silnými slovy: „*Nepojedu deset tisíc mil odsud pomáhat vraždit a zabíjet a upalovat další chudé lidi jen proto, abych pomohl bílé Americe pokračovat v její nadvládě.*“¹⁰⁸ Podobně tvrdě se k situaci vyjádřili i zástupci radikální černošské organizace Černí panteři, kteří odmítli účast Afroameričanů úplně s tím, že by černoši neměli bojovat za rasistickou vládu, která je nechrání. Ne všichni ale zastávali názory militantních Afroameričanů. Vietnamskou válku odsoudil také asi nejznámější černošský bojovník za lidská práva Martin Luther

¹⁰³ GILL, Jill K., *Embattled Ecumenism. The National Council of Churches, the Vietnam War, and the Trials of the Protestant Left*, DeKalb 2011, s. 137.

¹⁰⁴ DEBENEDETTI, s. 147–150.

¹⁰⁵ ELDRIDGE, Lawrence Allen, *Chronicles of a Two-Front War. Civil Rights and Vietnam in the African American Press*, Columbia 2011, s. 56.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ HALL, Simon, *Peace and Freedom. The Civil Rights and Antiwar Movements in the 1960s*, Philadelphia 2006, s. 1.

King, Jr., který konflikt označil na jaře 1967 jako „vietnamské šílenství“ a apeloval na vládu, aby válku ukončila.¹⁰⁹

Neochotě většiny Afroameričanů bojovat ve Vietnamu se nelze příliš divit. Velice často se potýkali s rasismem u svých velících důstojníků a také afroamerické ztráty v boji byly nepoměrně vyšší než u bílých Američanů. Viděli taktéž černošské lídry angažovat se doma v protiválečných spolicích a obecně problém války byl příslušníky černošské menšiny vnímán mnohem závažněji. Afroameričané byli tudíž mnohem více pro stažení USA z Vietnamu a poměry dvěma a třemi ku jedné mnohem více oponovali eskalaci konfliktu.¹¹⁰ Tím pádem si brzy našli své místo mezi protestujícími.

Ke konci roku 1966 v listopadu proběhla na několika místech další demonstrace, kde lidé pochodovali a modlili se za padlé Američany. V této době se v New Yorku sešla v rámci těchto protestů skupina výrazně oděných lidí s bizarními účesy, hrdě se hlásících k individuálnímu chování, otevřené sexualitě a užívání drog. Byl to mladý a mírumilovný kult hippies, který je asi nejvíce spojován s těmito protiválečnými proudy. Jednalo se o střet s dobovou konformní kulturou, se kterou se hippies chtěli konfrontovat. Pro některé účastníky demonstrací byl však problém tyto skupiny akceptovat. Mnohdy jim totiž šlo spíše o „svobodu bytí“ než o aktivní politickou angažovanost. Tyto ikonické osoby tak byly často odmítány přímo protestním hnutím samotným. V lednu 1967 se v Golden Gate Parku v San Franciscu sešlo na dvacet tisíc příslušníků hippies, aby si v opojení drog a za zvuku svých oblíbených kapel projektovali své nekonečné vize a prohlašovali, že válka již brzy skončí. Protiváleční protestující tím byli pobouřeni. Hippies jen těžko mohli s takovýmto přístupem změnit politiku prezidenta Johnsona, spíše to ani nebyl jejich cíl.¹¹¹

V rámci dalšího postupu vůči administrativě byla opět naplánována demonstrace, tentokrát na jaro 1967. Kvůli budoucímu plánování akcí byla založena další skupina Jarní mobilizační výbor za ukončení války ve Vietnamu (Spring Mobilization Committee to end the Vietnam War), která se měla starat o

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ LEWIS, s. 91, 126.

¹¹¹ DEBENEDETTI, s. 161–162.

průběh akcí v New Yorku a San Franciscu. A. J. Muste opět komisi předsedal a ku pomoci mu byli další organizátoři, například David Dellinger. Pevné datum demonstrací bylo stanoveno na 15. dubna 1967. Plánování protestů opět přineslo rozepře do vedení SANE ohledně toho, zda mají být na demonstrace připuštěni i radikálnější levicové skupiny.¹¹² Poté, co organizace připustila účast v jarních demonstracích společně s nimi, odstoupil z jejich vrchních pozic například doktor Benjamin Spock, jedna z výrazných osobností umírněného odporu k válce.¹¹³

V únoru 1967 po mrtvici náhle zemřel A. J. Muste, a liberální křídlo demonstrantů tak ztratilo jednoho ze svých schopných vůdců. I přes Musteovu smrt a obavy z extrémistických zásahů ze strany Černých panterů se demonstrace 17. dubna uskutečnila. Na padesát tisíc demonstrantů prošlo ulicemi San Francisca a opět si vyslechlo sérii proslovů a koncertů. Na opačném konci USA se sešlo na dvě stě tisíc lidí v newyorském Central Parku. Jejich počty rostly a složení protestujících se začalo rozšiřovat. Černí i bílí, hippies, církevní činitelé, děti i prarodiče, vojenští veteráni, sympatizanti Vietcongu a dokonce i skupina indiánů.¹¹⁴

Demonstrací se účastnily převážně skupiny vzdělaných lidí ze středních společenských tříd a velkou část protestujících tvořili vysokoškolští studenti. I když demonstrace mobilizovaly demonstranty a nabízely alternativu k existující politice, měly jen mizivý účinek na změnu průběhu války. Většina Američanů v roce 1967 stále nechtěla, aby se země stahovala z Vietnamu a uznala tak svoji porážku. Během války se nicméně začala zvedat i vlna protestů proti odvodům. Bylo možné se proti nim odvolat, ale odpuštění vojenské služby bylo častěji uznáváno především středním a vyšším vrstvám obyvatelstva. Po celé zemi tak díky odpůrcům začala vznikat poradenská centra, která americkým mužům poskytovala rady ohledně jejich možností jak se bránit proti procesu odvodů. V říjnu 1967 vznikla dokonce skupina nazvaná Odpor (The Resistance), která

¹¹² Tamtéž, s. 163–164.

¹¹³ FOLEY, Michael S., *Dear Dr. Spock. Letters about the Vietnam War to America's Favourite Baby Doctor*, New York, London 2005, s. 67–68.

¹¹⁴ DEBENEDETTI, s. 175.

sbírala a zadržovala až jedenáct set odvodových příkazů Američanů, kteří odmítli narukovat, a tudíž páchala federální zločin. V Oaklandu dále policisté bojovali s 3 500 radikály, kteří chtěli uzavřít městské odvodové centrum. Tisíce mužů se také nelegálně vyhnuly odvodu tím, že utíkaly do Kanady, Švédska a dalších zemí.¹¹⁵ V Kanadě pro ně dokonce vznikaly podpůrné skupiny skládající se z Kanadčanů i Američanů, které pomáhaly odpůrcům války bez ohledu na jejich motivace.¹¹⁶

Protestní akce roku 1967 vyvrcholily během podzimního víkendu z 19. na 21. října v takzvaném „pochodu na Pentagon“.¹¹⁷ Více než sto tisíc Američanů se sešlo u Lincolnova památníku ve Washingtonu. Byla zde stále převaha mladých lidí, ale nacházeli se mezi nimi i právníci, účetní, učitelé, veteráni a další skupiny. Došlo zde ale k prvním vážnějším incidentům, kdy poté, co se dav přesunul směrem k Pentagonu, překonalo několik mladých radikálů ostnaté dráty a dokázalo se dostat přímo do budovy.¹¹⁸ Bylo zde k vidění několik dalších incidentů – ikonické vkládání květů do hlavní pušek amerických obránců, nebo snaha hippies přinutit „květinovou silou“ Pentagon levitovat.¹¹⁹ Na demonstracích se projevil další nárůst rozporů mezi jednotlivými frakcemi. Bylo zatčeno kolem šesti set lidí, ale i přesto, že se zde vyskytovala menší skupina radikálů, většina protestujících stále zachovávala cestu ke změně prostřednictvím mírového vystupování.¹²⁰

Zdálo se, že se situace pomalu stává vážnější, než by si administrativa chtěla připustit. I když protesty neustále více nabíraly na síle, stále to byla záležitost jen spíše menšiny americké společnosti. Prezident Johnson se uchýlil ke kroku, kterým si chtěl alespoň částečně naklonit odpůrce. Stáhl generála

¹¹⁵ HALL, Mitchell K., s. 14.

¹¹⁶ SQUIRES, Jessica, *Building Sanctuary. The Movement to Support Vietnam War Resisters in Canada, 1965–73*, Vancouver 2013, s. 19–20.

¹¹⁷ SIMMONS, Terry A., AKATIFF, Clark, *The March on Pentagon*. In: *Annals of the Association of American Geographers* 64, 1974, 4, s. 607.

¹¹⁸ WELLS, s. 195–196.

¹¹⁹ SMALL, Melvin, *The Doves Ascendant. The American Antiwar Movement in 1968*. In: *South Central Review* 16/17, 1999/2000, 4/1, s. 46.

¹²⁰ HALL, Mitchell K., s. 14.

Westmorelanda a ambasadora Ellswortha Bunkera z Vietnamu domů.¹²¹ Největší šok ohledně vietnamské války měl přijít až zpočátku následujícího roku.

3.4. Přelomový rok 1968

Hned zpočátku roku 1968 nastal pro prezidentovu administrativu problém, který nemohl zhoršující se domácí situaci více uškodit. Poslední lednový den slavili obyvatelé Saigonu jako vždy začátek novoroční slavnosti Tet. Této noci na město zaútočilo na 4 000 partyzánů, kteří vyzbrojeni rychlopalnými automatickými zbraněmi a granátometry cílili na budovy ministerstva, prezidentský palác, letiště Tan Son Nhut a také na komplexy amerického a jihokorejského hlavního velení, které se nacházely poblíž. Skupina partyzánů se také pokoušela probojovat až do budovy amerického velvyslanectví. Po celé zemi porušilo tradiční klid zbraní při slavnosti Tet na 80 000 dalších partyzánů a mezi nimi i několik tisíc severovietnamských vojáků. Zaútočili na třicet šest ze čtyřiceti čtyř hlavních měst provincií, šedesát čtyři sídel místní správy a mnoho osad. Začala ofenziva, která byla již dlouho plánovaná FNO, a o které se uvažovalo již počátkem šedesátých let. Během tohoto mohutného útoku došlo také k masakru ve starém hlavním městě Hue, kde Severovietnamci zavraždili podle odhadů dva až šest tisíc lidí věrných vládě a velká většina města byla zcela zničena. Celá ofenziva stála životy 14 000 civilistů, 25 000 jich bylo zraněno a přibližně 670 000 lidí se ocitlo bez domova. U mnoha amerických vojáků se taktéž projevila nahromaděná frustrace z dosavadních neúspěchů. V rámci těchto bojů se stal hrůzným případ jednotky poručíka Williama Calleyho, která v březnu 1968 zmasakrovala obyvatelstvo vesničky My Lai, ženy znásilnila a nakonec postřílela všech dvě stě zdejších obyvatel.¹²²

Když Američané na konci ledna zapnuli doma své televizory, sledovali se značným překvapením záběry ženistů zevnitř amerického velvyslanectví nebo fotografie a video jihovietnamského generála, který na ulici v Saigonu popravuje neozbrojeného vietcongského vězně. I když se nakonec ofenzivu podařilo

¹²¹ SMALL, *The Doves Ascendant*, s. 46.

¹²² FREY, s. 128–131.

Spojeným státům potlačit, Johnsonova administrativa již nebyla schopna obyvatele přesvědčit o zaručeném vítězství. Severovietnamští komunisté a FNO si zajistili významné psychologické vítězství, když demonstrovali, že jsou schopni zajistit tak mohutnou ofenzivu. V únoru 1967 souhlasilo 32% dotázaných, že byla chyba zúčastnit se vietnamského konfliktu. Po ofenzivě Tet toto číslo narostlo na 50%.¹²³

Již během roku 1967 s blížícími se volbami v roce příštím se snažili mnozí protiváleční aktivisté hledat nového prezidenta stále z řad Demokratů, který by nahradil Johnsona a dostal Spojené státy pryč z Vietnamu. Toto hnutí vešlo později ve známost jako hnutí „vyhod’te Johnsona“. Nakonec se podařilo přesvědčit bývalého vysokoškolského profesora a básníka Eugena McCarthyho, aby se v primárkách současnému prezidentovi postavil. Přestože se nevyslovil pro okamžité stažení, jevil se odpůrcům jako vhodná alternativa k Johnsonovi.¹²⁴ V primárkách v New Hampshiru nakonec částečně zabodoval a toto vítězství pro „holubice“ bylo završeno ještě tím, že o pár dní později ohlásil svoji kandidaturu i newyorský senátor Robert Kennedy. Ani jeden z kandidátů nenabízel okamžité stažení, doufali ale v postupnou deeskalaci konfliktu, reformy v Saigonu a mírové rozhovory s komunisty.¹²⁵

Velkým překvapením se stal Johnsonův projev na konci března 1968, ve kterém oznámil, že zastavuje veškeré bombardování severně od dvacáté rovnoběžky a v závěru projevu zaskočil posluchače prohlášením, že se již nebude ucházet o druhou prezidentskou nominaci v nadcházejících volbách. Odpůrci války tak uviděli naději alespoň v částečnou změnu politického kurzu, a možná i proto demonstrace uspořádané v dubnu 1968 nepřitáhly tolik protestujících, i když se podařilo v New Yorku opět svolat až 100 000 příznivců. Američané, kteří nesouhlasili s válkou, nejspíše nabyli dojmu, že se válka již chýlí ke konci.¹²⁶

¹²³ SMALL, *The Doves Ascendant*, s. 46.

¹²⁴ DEBENEDETTI, s. 200–202.

¹²⁵ SMALL, *The Doves Ascendant*, s. 47.

¹²⁶ DEBENEDETTI, s. 214–215.

Tato vlažná účast na demonstracích byla taktéž výsledkem událostí, které se odehrály několik dní před ní. Dne 4. dubna 1968 byl v Memphisu zavražděn Martin Luther King, Jr. V několika městech včetně Washingtonu propukly nepokoje a výtržnosti zasáhly i Chicago, kde starosta města Richard Daley dokonce nařídil střílet do žhářů a těch, co rabují. Tento krok, jak se také později ukázalo, mohl posloužit jako varování těm, kteří se zde chtěli zúčastnit srpnových protestů v rámci Národního sjezdu Demokratické strany. Mnoho odpůrců války se taktéž nezúčastnilo protestů, jelikož aktivně pomáhali v prezidentské kampani McCarthymu a Robertu Kennedymu.¹²⁷

Léto 1968 znamenalo obrat na politické scéně Spojených států. Protiválečné aktivisty zasáhla tragická zpráva, když byl na počátku června v Los Angeles postřelen již druhý z rodiny Kennedyů, bratr bývalého prezidenta a kandidát, který se postupně jevil jako hlavní favorit Demokratické strany. Robert Kennedy svým zraněním podlehl 6. června 1968. Jedinými kandidáty, kteří se v Demokratické straně ucházeli o prezidentství, zůstali spíše nevýrazní zástupci jako například McCarthy nebo Johnsonův viceprezident Hubert Humphrey, který oznámil svoji kandidaturu v dubnu.¹²⁸

Srpnový národní sjezd Demokratické strany nedopadl příliš úspěšně. Chicagský starosta Daley posílil policejní složky jako reakci na dubnové násilné protesty. Na pomoc přizval také Národní gardu i agenty FBI a nařídil obehnat místo konání sjezdu ostnatým drátem. Již s předstihem oznamovali někteří mladí anarchisté, jako například Abbie Hoffman a Jerry Rubin, že chtějí Chicago obrátit naruby a udělat z Daleyho a Demokratů válečné štváče.¹²⁹ Během několika dnů konání sjezdu se na 5 000 místních a na dalších 5 000 přespolečných radikálů pustilo do násilných potyček s ozbrojenými složkami. Televizní záběry nepokojů přispěly k tomu, že velká část veřejnosti začala protestujícími ještě více pohrdat. Měla již dost protestů a násilí, které v posledních letech ovládalo ulice Spojených států, a díky rozhádanosti Demokratické strany a nepokojům ze strany části jejích příznivců, začali postupně upřednostňovat republikánského kandidáta

¹²⁷ SMALL, *Antiwarriors*, s. 95–96.

¹²⁸ FISCHER, s. 234–235, 229–230.

¹²⁹ Tamtéž, s. 244–245.

Richarda Nixona. Ten se v podzimních volbách musel potýkat s Demokratickým kandidátem Humpherym a dokonce s kandidátem třetí strany, bývalým guvernérem Alabamy Georgem Wallacem, který se v předchozích letech intenzivně zasazoval o segregaci v tomto státě a který sliboval, že se rychle vypořádá s těmito levicovými výtržníky.¹³⁰

Richard Nixon během své prezidentské kampaně příliš o Vietnamu nezmiňoval, spíše se zaměřil na problémy domácí scény a na otázku „práva a pořádku“, tedy spíše jeho nedostatku. Chtěl si poradit s pouličními výtržnostmi a ty, které proběhly v dubnu a srpnu v Chicagu, mu jen dopomohly k prosazování tohoto směru. Johnson chtěl ještě naposledy zvrátit situaci před volbami ve prospěch Demokratů, a proto 31. října vyhlásil, že zastaví bombardování severního Vietnamu a že v Paříži započnou mírové rozhovory hned další den po volbách. Nixon se zachoval zdrženlivě a prohlásil, že nechce říkat nic, co by mělo zhatit šanci na sjednání míru. O několik dní později, když bylo slíbeno skrz tajného prostředníka, že se mu bude za Nixonovy administrativy dařit lépe, odmítl jihovietnamský prezident Nguyen Van Thieu Johnsonovu nabídku. Listopadové volby nakonec ukázaly, že demokratičtí kandidáti nebyli dostatečně schopni oslovit veřejnost a že mnozí Američané nejspíš volili spíše proti Humphreymu než pro Nixona. Nicméně výsledky hovořily jasně. Jednalo se o nejtěsnější výsledek od vítězství Woodrowa Wilsona v roce 1912. Nixon vyhrál o pouhých 0,7% s výslednými 43,4% hlasů pro něj, 42,7% pro Humphreyho a 13,5% pro George Wallace.¹³¹

Bílý dům se tak ocitl v rukou kandidáta ze strany, kterou příliš mnoho lidí z protestujících v ulicích nepodporovalo, a který nestihl opravit novináře, který o něm tvrdil, že má „tajný plán“ na stažení amerických jednotek z vietnamské džungle.¹³² Nixon žádný plán neměl, ale brzy s nějakým řešením musel přijít. Během jeho vlády se začalo zdát, že protiválečné hnutí má již svá nejvýraznější léta za sebou.

¹³⁰ SMALL, *The Doves Ascendant*, s. 48–49.

¹³¹ GREENE, John Robert, *America in the Sixties*, Syracuse 2010, s. 178–180.

¹³² SMALL, *The Doves Ascendant*, s. 50.

4. Nixon a vietnamská dohra

Nixon se narodil v kalifornském městě Yorba Linda v roce 1913 do extrémně nábožensky oddané kvakerské rodiny. Matka dokonce přemluvila jeho otce, původně metodistu, aby na její víru také přestoupil. Nixonova rodina nebyla příliš bohatá a on se tak naučil tvrdě pracovat, aby naplnil matčiny představy o správném křesťanském rozvoji sebe sama. Richard Nixon byl zvláštní povahy – byl to introvert na pozici, která si spíše žádala extroverta, byl to tvrdě pracující člověk, který v sobě ukrýval vlastnosti a názory, které se často nacházely ve vzájemném rozporu.¹³³ Nový prezident se brzy uchýlil k odposlouchávání a špehování svých oponentů, čímž svoje pravomoci začal spíše překračovat, a ještě více si proti sobě popudil liberální a protiválečná uskupení v zemi, která ho nikdy neměla příliš v oblibě. Nixon musel brzy přijít s plánem ohledně situace ve Vietnamu a jednou z jeho klíčových koncepcí byla takzvaná politika „vietnamizace“ země.

4.1. Ústup USA z Vietnamu a poslední velké demonstrace

Poté co se nový prezident nastěhoval v lednu 1969 do Bílého domu, měl za sebou již dlouhou politickou kariéru. Již koncem čtyřicátých let jako poslanec Sněmovny reprezentantů na sebe upozornil svým tvrdým odporem vůči komunismu, požadoval americký letecký útok na Dien Bien Phu, zasazoval se o podporu Diema, souhlasil s eskalací americké účasti ve Vietnamu po roce 1965 a také vytýkal Johnsonovi, že proti severnímu Vietnamu nevystupuje dostatečně ofenzivně. Podle Nixona již Spojené státy nečelily jednotné komunistické frontě, ale že vzestup Číny z ní postupně udělal dalšího světového hráče. Věděl, že kvůli neúspěchům ve Vietnamu se otrásla americká hegemonie na Západě. Rozhodující slovo si ponechával spíše sám pro sebe a svého poradce pro zahraniční záležitosti Henryho Kissingera, který měl vynikající styky se zahraničněpolitickou elitou, a přesunul hlavní těžiště iniciativy na Bílý dům a Radu národní bezpečnosti. Oba muži nedůvěřovali přebujelému byrokratickému

¹³³ FISCHER, s. 238–239.

aparátu a loajalitě úředníků, a také proto Nixon dosadil na pozici ministra zahraničí svého starého přítele Williama Rogerse, a na pozici ministra obrany nevýrazného Williama Lairda. O zahraniční politice tak od roku 1969 rozhodovali spíše pouze Nixon s Kissingerem.¹³⁴

Nixonova administrativa s sebou přinesla politiku takzvané „vietnamizace“ konfliktu. Jednalo se o postupné stahování amerických vojsk ze země a přesunu odpovědnosti za vojenské akce v zemi výhradně na jihovietnamskou armádu a nahrazení vojenské asistence finanční pomocí. Nixon si chtěl k sobě naklonit dvě strany - protiválečně naladěnou veřejnost, která již dlouho volala po urychleném stažení, a své spojence v Saigonu, tím, že americká pomoc bude i nadále zaručena prostřednictvím peněžní podpory. V době Nixonova nástupu do Bílého domu se počty jednotek nasazených ve Vietnamu pohybovaly okolo svého maxima. Bylo zde nasazeno na 550 000 amerických vojáků. Taktika vietnamizace se později ukázala jako velmi účinná, jelikož již na konci roku 1970 se počty Američanů snížily téměř o polovinu na 280 000, později v závěru roku 1971 kleslo toto číslo na 140 000, a když se první prezidentovo funkční období chýlilo ke konci, zůstávalo ve Vietnamu již jen 24 000 vojáků.¹³⁵

Druhý pilíř Nixonovy politiky se ale již nesetkal s tak kladnou odezvou domácí protiválečné opozice. Jednalo se o takzvanou „teorii šilence“, ve které si Nixon chtěl zajistit, aby mu Severovietnamci i svět uvěřil, že je schopen pro ukončení války schopen čehokoliv. Že když se rozzuří, tak nemá problém použít proti Hanoji třeba i jaderné zbraně. Tuto strategii začal ve Vietnamu prosazovat velmi brzy, když jako částečnou kompenzaci za postupně stahované pozemní jednotky začal zintenzivňovat bombardování severovietnamských záložních prostorů v Kambodži, v takzvané operaci Menu. Tuto akci ponechával veřejnosti utajenou, nevěděli o ní ani například náčelník štábu letectva. Kambodžský vládce Norodom Sihanuk nechal Nixonovy volný prostor, jelikož mu dlouhodobé

¹³⁴ FREY, s. 150–151.

¹³⁵ SINIVER, Asaf, *Nixon, Kissinger, and U.S. Foreign Policy Making. The Machinery of Crisis*, Cambridge, New York 2008, s. 73–75.

užívání jeho území severovietnamskými jednotkami již začínalo postupně vadit.¹³⁶

Na domácí frontě se situace v protiválečných kruzích vyvíjela jiným směrem. Na konci šedesátých let se některé organizace začaly uchýlovat k poněkud vyostřenější taktice. Mnohým se již zdálo, že válka nemůže být ukončena mírovým přístupem, a tak se někteří aktivisté vydali cestou aktivního násilí. Touto dobou bylo již 40% univerzitních kampusů po celé zemi zasaženo nějakou formou násilných protestů, ale s téměř žádným účinkem na průběh vietnamské války.¹³⁷ SDS se dostávalo do stále většího chaosu a utvářely se v něm radikální kliky. Jerry Rubin a Abbie Hoffman založili v lednu 1968 *Mezinárodní stranu mladých* (Youth International Party), která měla prosazovat svoje cíle revoluční cestou, kterou nejspíše chtěli prezentovat v oněch osudných srpnových dnech v Chicagu. Na tuto eskalující radikalizaci začala více reagovat i FBI. Její šéf J. Edgar Hoover pověřil agenty, aby útočili na levicové radikály všemožnými originálními způsoby. Měli například využívat osobních rozepří mezi radikálními lídry, posilovat domněnky, že někteří z protiválečných militantních aktivistů jsou informátoři FBI, rozesílat anonymní dopisy státním zákonodárcům a bohatým univerzitním dárcům, ve kterých bylo zdůrazňováno rozšiřování narkotik a volného sexu mezi mladými radikály, roznášet falešné informace o datech setkání a dalších aktivitách, nebo různými karikaturami zesměšňovat aktivity Nové levice.¹³⁸

Na konci šedesátých let se také postupně zformovalo uskupení, které se časem uchýlilo ke guerillové taktice a teroristickým činům. Radikální levicová frakce si začala říkat *the Weathermen* (Meteorologové), později *the Weather Underground*, podle textu písně Boba Dylana *Subterranean Homesick Blues*: „You don't need a weatherman, to know which way the wind blows.“ („Nepotřebuješ meteorologa, abys poznal, odkud vítr vane.“) Tato skupina se nejprve vytvořila okolo *Hnutí revoluční mládeže* (RYM – Revolutionary Youth

¹³⁶ FREY, s. 153.

¹³⁷ DAVIS, James Kirkpatrick, *Assault on the Left. The FBI and the Sixties Antiwar Movement*, Westport 1997, s. 107.

¹³⁸ DEBENEDETTI, s. 225.

Movement), jedné ze skupin v rámci rozhádané SDS a snažila se vystoupit s kritikou proti další frakci PLP s tím, že kritizovala její příliš úzkou orientaci na dělnickou třídu a odmítání plně podporovat Černé pantery a FNO.¹³⁹ Jejich lídry byli například Mark Rudd nebo Bernardine Dohrnová, která si sama sebe představovala jako revoluční Amazonku. Skupina obdivovala Vietcong, Fidela Castra nebo africké komunistické revolucionáře. Pohrdala Spojenými státy, jelikož podle ní byly z podstaty rasistické a imperialistické.¹⁴⁰ Tato organizace postupně v sedmdesátých letech podnikla několik bombových útoků na místa v USA zapojená do procesů okolo vietnamské války.

Nového prezidenta Nixona neměli protiváleční protestující v oblibě snad ještě více než Johnsona v závěru jeho mandátu, a to zejména proto, že se mnohem více soustředil na boj proti těmto skupinám. Aktivity administrativy mnohdy překračovaly legální a ústavní mantinely. Jednalo se například o odposlechy, otevírání pošty, tajné sledování nebo pronikání do soukromých objektů za účelem získávání informací. Nixon se všemi prostředky snažil potlačit veřejnou debatu na téma Vietnamu a prohlašoval, že nenechá ulici, aby za něj dělala zahraniční politiku. Tyto nekalé praktiky začal postupně rozšiřovat nejen na protiválečné lídry, ale později i na své politické oponenty, což ho nakonec stálo místo, a to kvůli slavné aféře Watergate, při které musel jako první americký prezident v historii USA odstoupit ze své funkce.¹⁴¹

Nixonovo utajování operací se ale ne vždy vydařilo. Jeho bombardovací kampaň vůči Kambodži se například již v květnu 1969 dostala do tisku a o její zveřejnění se v květnu postaraly *New York Times*. Noviny informovaly o svém nejmenovaném zdroji, který tvrdil, že Nixonova administrativa chtěla ukázat, že je tvrdší než administrativa předchozí a že vše je součástí taktiky k ukončení války.¹⁴² Odhalení těchto informací samozřejmě vyvolalo další protestní akce v ulicích. Protestní skupiny ale byly již značně rozdělené svými vnitřními

¹³⁹ VARON, Jeremy, *Bringing the War Home. The Weather Underground, the Red Army Faction, and Revolutionary Violence in the Sixties and Seventies*, Berkeley, Los Angeles, London 2004, s. 49.

¹⁴⁰ FISCHER, s. 278.

¹⁴¹ SCOTT, Katherine, *Nixon and Dissent*. In: SMALL, Melvin (ed.), *A Companion to Richard M. Nixon*, Malden, Oxford, Chichester 2011, s. 311–312.

¹⁴² *The New York Times*, 9. 5. 1969, CXVIII/40 648.

neshodami, takže organizované protesty bylo stále těžší uspořádat. První koordinovanou akcí se podařilo uskutečnit v dubnu v období Velikonoc díky pomoci pacifistické ad hoc utvořené *Skupině národní akce* (NAG – National Action Group) nebo *Studentské mobilizační komise* (SMC – Student Mobilization Committee). Na 150 000 lidí protestovalo ve čtyřiceti městech Spojených států. Po ohlášení taktiky postupného stažení jednotek z Vietnamu se na podzim 1969 pod názvem Moratorium za ukončení války a pod záštitou Nové mobilizační komise a dalších skupin podařilo uspořádat jednu z největších demonstrací v průběhu konfliktu, která požadovala buď okamžitý odchod z Vietnamu, nebo alespoň pevný rozvrh amerického plánu na stažení.¹⁴³

Podzimní akce přinesly něco trochu odlišného. Moratorium za ukončení války plánovalo, že se místo centralizovaných protestů ve dvou městech buď v New Yorku, nebo Washingtonu, a San Franciscu, budou 15. října 1969 konat akce po celé zemi, ve kterých si lidé budou moci odskočit z práce nebo škol a všemi možnými prostředky (pochody, shromážděními, společnými modlitbami, nebo letákovou kampaní) demonstrovat svůj nesouhlas s pokračováním války. Nová mobilizační komise naplánovala dále masové shromáždění ve Washingtonu na listopad. Do aktivit Moratoria se zapojilo až na dva miliony lidí ve dvou set městech po celých Spojených státech, z toho například v New Yorku se sešlo až 250 000 lidí. Díky změně struktury demonstrací se tak vlastně jednalo o největší vzednutí protiválečného odporu za celou válku. Negativní stín vrhalo na vcelku poklidné Moratorium jen několik násilných činů ve Washingtonu, nebo též pozdrav ze strany severovietnamského vůdce Pham Van Donga (Ho Či Min již v září zemřel), který na demonstraci vrhal opět domněnky spolupráce s komunisty.¹⁴⁴ *New York Times* se druhý den věnovaly například tomu, že až 90% středoškoláků a tři čtvrtiny žáků z nižších škol vynechalo ten den výuku a některé školy musely zůstat zavřeny, jelikož se k protestům přidali i vyučující.¹⁴⁵

Protiváleční odpůrci tak dokázali, že jsou ještě schopni zmobilizovat dostatečné množství lidí a ukázat, že řešení situace ve Vietnamu je stále ještě

¹⁴³ DEBENEDETTI, s. 245–249.

¹⁴⁴ SMALL, *Antiwarriors*, s. 107–111.

¹⁴⁵ The New York Times, 16. 10. 1969, CXIX/40 808.

nedostatečné. Nixonův plán na postupné stahování jednotek začal v nadcházejících měsících a letech zabírat a veřejnost se postupně začala uklidňovat. Prezidentovi ale mělo být jasné, že v této době ještě není úplný konec protestním hnutím a že situace na počátku roku 1970 opozici v ulicích neumlčí.

4.2. Tragický začátek roku 1970 a konec amerického angažmá

Rok 1970 přinesl další podnět k protiválečným protestům. V březnu byl v Kambodži svržen vojenským pučem režim Norodoma Sihanuka, který si doposud zachovával loajalitu Spojeným státům. Vlády v hlavním městě Phnompenhu se chopila vojenská klika, v jejímž čele stanul generál Lon Nol. Již brzy se proti němu vytvořil odpor zejména na venkově, kde měl větší podporu Sihanuk.¹⁴⁶ Nixonově administrativě se tento krok hodil, jelikož se odpor proti válce zostřoval i na půdě Kongresu. Zahraničněpolitický výbor Senátu zrušil v dubnu jednomyslně rezoluci o Tonkinském zálivu (všemi členy Kongresu byl zrušen až v prosinci 1970) a Nixon tak měl další důvod k urychlenému ukončení války. Lon Nol sliboval, že z kambodžského území vyžene jak Severovietnamce, tak jejich spojence komunistické Rudé Khmery. Americké velení vycítilo příležitost zničit nepřátelské základny na kambodžském území a Nixon i přes nesouhlas svých ministrů zahraničí a obrany zahájil pozemní invazi do země. Jelikož tu bylo podezření, že se na kambodžském území jen 60 km od Saigonu nachází severovietnamské pozice a dokonce i hlavní velení FNO. I když operace přinesla jen malý úspěch a hlavní stan FNO nalezen nebyl, na domácí scéně se opět projevil rozladění americké veřejnosti.¹⁴⁷

Další protest měl ale poněkud tragičtější dohru. Nixonovo oznámení o invazi rozpoutalo protesty zejména na půdách univerzit. Na Kent State University v Ohiu probíhal týden demonstrací a občasného násilí. Vše vyvrcholilo 4. května, kdy byla na potlačení nepokojů povolána Národní garda. Dvacet osm jejích členů náhle spustilo ostrou palbu na studenty, čtyři z nich

¹⁴⁶ KIMBALL, Jeffrey, *Nixon's Vietnam War*, Lawrence 1998, s. 197–198.

¹⁴⁷ FREY, s. 157–158.

zastřelilo, jednoho doživotně paralyzovalo a osm dalších vážně zranilo.¹⁴⁸ Když druhý den noviny otiskly obrázek vyděšené dívky nad mrtvým tělem studenta,¹⁴⁹ odpověď na sebe nenechala dlouho čekat. Na 100 000 lidí se shromáždilo ve Washingtonu a protesty probíhaly i v dalších městech. Demonstrace ovšem byly spíše nezdarem. Mnoho liberálních odpůrců války a elit z řad disidentů se jich nezúčastnilo, jelikož se báli, že by mohly opět přerůst v násilné akce. Nikdo se nemohl shodnout na plánu akce, což jen podtrhuje fakt, že protiválečné hnutí čím dál více erodovalo. Proti demonstrantům se dokonce pořádaly protidemonstrace. Dne 8. května stovky dělníků s ochrannými přilbami zaútočily na protiválečné demonstranty v newyorské finanční čtvrti a sedmdesát jich zranily.¹⁵⁰

Protiválečným demonstrantům již docházel dech a nebyli schopni se řádně sjednotit. Již nikdy neobnovili tak početné demonstrace jako v letech předcházejících. Přeci jen se jim podařil malý úspěch, když zejména násilné potlačení demonstrací na ohijské univerzitě přinutilo Nixona zastavit invazi do Kambodže a stáhnout odtud americké jednotky do konce června.¹⁵¹ Proti válce se již dokonce začali stavět na půdě Kongresu. Cooper-Churchův dodatek ohledně zastavení financování amerických jednotek v Kambodži od 30. června a Hatfield-McGovernův dodatek ohledně odchodu Američanů z Vietnamu do konce roku 1971 byly ale díky Nixonovu prohlášení a uklidnění situace smeteny ze stolu.¹⁵²

V roce 1971 administrativa stále pokračovala se stahováním amerických jednotek. V únoru přišel rozkaz ze Saigonu, že 20 000 jihovietnamských jednotek podnikne invazi do Laosu za účelem přerušení severovietnamských zásobovacích linek kolem Ho Či Minovy stezky, žádné americké jednotky se ale operace nezúčastnily. I přesto se sešla ve Washingtonu skupina asi 50 000 lidí na protest proti této akci, demonstrace se však nesetkala s mnoha ohlasy. Počty mrtvých Američanů však stále rostly a na konci dubna jich bylo již přes 45 000.

¹⁴⁸ O'HARA, John Fitzgerald, *Kent State/May 4 and Postwar Memory*. In: *American Quarterly* 58, 2006, 2, s. 302.

¹⁴⁹ *The New York Times*, 5. 5. 1970, CXIX/41 009.

¹⁵⁰ DEBENEDETTI, s. 280–283.

¹⁵¹ SINIVER, s. 87.

¹⁵² HALL, Mitchell K., s. 16.

V dubnu se již tradičně konaly demonstrace, na kterých se ve Washingtonu sešlo podle odhadu 200 000 lidí a v San Franciscu dokonce rekordních 125 000.¹⁵³

Dne 3. května 1971 se více než 15 000 protiválečných demonstrantů se pokusilo zastavit provoz federální vlády ve Washingtonu. Pokud se na některých předešlých demonstracích projevovala občanská neposlušnost jako vedlejší komponent, zde byla jejich hlavním cílem. Výsledkem bylo největší masové zatýkání v historii Spojených států. Více než 7 200 lidí bylo ten den uvězněno a během následujících dvou dnů nepokojů bylo zatčeno dalších 5 000. I když tyto aktivity neuspěly ve svém cíli, povaha protestů a reakce vládních složek opět rozdělily veřejný názor.¹⁵⁴

Protesty se také začaly postupně šířit i mezi vietnamskými veterány a v armádě samotné. Neustálé vystavení stresu při bojových operacích se často podepsalo na zdraví a psychice vojáků. V roce 1971 již 20% mužů kouřilo marihuanu a 10% pravidelně užívalo narkotika. Dezerce a vzpoury také postupně narůstaly a stoupaly i počty lidí, kteří se vojenské službě vyhýbali.¹⁵⁵ Prezident tak byl nucen mnohdy neproporčně nastavené odvody zreformovat, přešel na spravedlivější systém odvodové loterie a nakonec povinné odvody v roce 1972 úplně zrušil. Obecná únava z války se promítla už i na široké vrstvy obyvatelstva a protiválečným disidentům bylo jasné, že i mnozí „obyčejní“ Američané chtějí tento konflikt již jen ukončit.¹⁵⁶

Rokem 1971 zahýbala ještě jedna kauza. Daniel Ellsberg, bývalý civilní poradce ve Vietnamu a konzultant Henryho Kissingera se postupně postavil proti vietnamské válce a začal v *New York Times* a *Washington Post* publikovat takzvané „Pentagon Papers“, utajené dokumenty, které byly vydány na popud ministra obrany McNamary v roce 1967. Zjištění, že Kennedyho administrativa vždy nesdělovala lidem pravdu, rozzuřila Nixona, který si to s Ellsbergem chtěl vyřídit u soudu. Když soud vydávání povolil, snažil se Ellsberga zneškodnit

¹⁵³ DEBENEDETTI, s. 298–299.

¹⁵⁴ HOPKINS, George W., „May Day“ 1971. *Civil Disobedience and the Vietnam Antiwar Movement*. In: SMALL, Melvin, HOOVER, William D. (ed.), *Give Peace a Chance. Exploring the Vietnam Antiwar Movement*. Essays from the Charles DeBenedetti Memorial Conference, Syracuse 1992, s. 71–72.

¹⁵⁵ LEWIS, s. 127, 120.

¹⁵⁶ DEBENEDETTI, s. 308–311.

osobně, a když FBI tuto práci odmítla, sestavil si prezident vlastní skupinu, která vešla ve známost pod přezdívkou *Plumbers* (Instalatéři). Ti měli za úkol vloupat se k Ellsbergovu psychiatrovi a získat na něj diskreditující materiály. Někteří z tohoto týmu se později zúčastnili vloupání do centrály Demokratické strany v červnu 1972.¹⁵⁷

Rok 1972 byl opět obdobím prezidentských voleb. Demokraté chtěli soupeřit o křeslo zejména s tématem stažení z vietnamské války, a proto se jim příliš nehodilo, když administrativa přišla s tím, že prezident s Kissingerem již šest měsíců tajně jednájí s Hanojí. Nová nabídka měla znít takto: Do šesti měsíců od diplomatické dohody měly Spojené státy stáhnout všechny své jednotky z Vietnamu a vyměnit si všechny válečné zajatce. Mělo dojít k zastavení bojů a pod mezinárodním dohledem k novým volbám v jižním Vietnamu s účastí FNO, která se již dříve přeměnila na Prozatímní revoluční vládu. Severní Vietnam ale na konci března náhle zahájil ofenzivu přes demilitarizovanou zónu směrem na jih, na kterou Spojené státy odpověděly zesílením bombardování. Demonstranti se opět vydali do ulic několika měst a volali po zastavení války.¹⁵⁸

Severovietnamská ofenziva však stále postupovala a Nixon byl i nadále odhodlaný válku neprohrát, a tak v květnu roku 1972 vyhlásil nejnebezpečnější eskalaci od roku 1965. Došlo k zaminování přístavu Haiphong, námořní blokádě severního Vietnamu a americké bombardéry vzlétly k zatím nejtěžším náletům na severovietnamské cíle. Na rozdíl od předchozích leteckých akcí dosáhla operace s názvem *Linebacker* značného účinku. Do léta se jihovietnamské armádě s podporou amerického letectva podařilo Severovietnamce zatlačit zpátky. Spojené státy tak ukázaly, že jsou schopny i nadále stát po boku jižního Vietnamu a Moskva i Peking nechali své severovietnamské soudruhy na holičkách, jelikož vztahy s USA pro ně byly důležitější než vietnamský konflikt. Ve volebním boji se i díky těmto úspěchům a podpoře veřejného mínění ohledně ofenzivy podařilo Nixonovi porazit demokratického protivníka George McGoverna drtivým vítězstvím. Politický tlak ze strany Kongresu však

¹⁵⁷ SMALL, *Antiwarriors*, s. 147–148.

¹⁵⁸ DEBENEDETTI, s. 323–328.

pokračoval a mohlo kvůli němu brzy dojít k seškrtní všech výdajů na válku. Vnitropolitický tlak na znovuzvoleného prezidenta a obrovské vyčerpání severního Vietnamu však otevíraly cestu k obnovení mírových rozhovorů.¹⁵⁹

Jednání se ale opět zastavila tentokrát kvůli vzpurnosti Jihovietnamců přistoupit na návrhy Spojených států a severu, ohledně předchozích jednání, i když Hanoj již předtím po neúspěšné ofenzivě uvažovala o částečném ustoupení ze svých nároků tím, že již netrvala na nahrazení Thieua koaliční vládou. Prezident Nixon tak v prosinci 1972 nařídil poslední eskalaci vůči severnímu Vietnamu. Po dobu dvanácti dnů, počínaje 18. prosincem, probíhala kampaň známá jako vánoční bombardování, při které shodily Spojené státy na severní Vietnam okolo 40 000 tun bomb. Tato akce přivedla všechny strany opět k jednacímu stolu v Paříži a konečně 23. ledna 1973 prezident Nixon oznámil, že se dosáhlo dohody podle předchozích návrhů a americké angažmá ve válce končí.¹⁶⁰

Vánoční bombardování sice vyvolalo roztroušené protesty, dlouho požadovaný odchod amerických jednotek z Vietnamu se však naplnil. Protiválečné hnutí tedy ztratilo svoji hlavní motivaci k protestům, nezmyslelo však úplně. V nadcházejících letech až do pádu Saigonu do rukou komunistů v dubnu 1975 protestovaly dále na regionální a celostátní úrovni tisíce lidí proti americké asistenci Jižnímu Vietnamu a Kambodži, ve které probíhala občanská válka proti komunistickým silám Rudých Khmerů. S koncem armádních odvodů, žádnými dalšími mrtvými Američany v boji a obecným poklesem zájmu médií bylo již těžké přilákat do ulic větší počty lidí. Protestní éra, která se rozpoutala v šedesátých letech tak postupně skončila.¹⁶¹

¹⁵⁹ FREY, s. 165–167.

¹⁶⁰ BERKOWITZ, Edward D., *Something Happened. A Political and Cultural Overview of the Seventies*, New York 2006, s. 38–39.

¹⁶¹ SMALL, *Antiwarriors*, s. 159.

5. Závěr

Vietnamská válka znamenala pro Spojené státy americké problém, se kterým se neuměly dlouhou dobu vypořádat. Po druhé světové válce bylo Američanům jasné, že izolacionistický přístup ke zbytku světa, který uplatňovaly ještě před vstupem do druhé světové války, nebude možné udržet, jelikož vliv evropských velmocí, které byly válkou samy velice vyčerpány, již nestačil k udržení klidného stavu v Evropě kvůli nově se formujícímu soupeři ve východní Evropě. Spojené státy tak musely začít prosazovat aktivní zahraniční politiku a stavět se do role obránce demokratických zemí. Kvůli sílícímu vlivu Sovětského svazu, který se po vítězství ve druhé světové válce stal taktéž velmocí, se svět ocitl v bipolární struktuře. Tyto dvě nově vyprofilované velmoci mezi sebou soupeřily o moc a prestiž. Kvůli sílícímu atomovému zbrojení by se přímá konfrontace mezi nimi mohla stát celosvětovou katastrofou, a tak si během studené války Spojené státy a Sovětský svaz začaly vyřizovat své rozepře na zástupných okrajových bojištích. Prvním takovým konfliktem se stala korejská válka, kde se ukázalo, že rozdělení na komunistickou a proamerickou část nebude tím posledním.

Vietnam, který se po skončení druhé světové války a japonské okupace ocitl opět pod francouzskou správou, si chtěl vybojovat svoji nezávislost, stejně jako jiné kolonie, které zjistily, že vláda západních mocností nemusí být trvalá. Francie se ale nechtěla svých držav vzdát, a proto začala střet řešit vojensky. Její válkou vyčerpaná ekonomika se ale bez cizí pomoci neobešla. Spojené státy tak začaly finančně i materiálně Francii podporovat, a po její porážce a stažení ze země, převzaly v oblasti vliv. Nově ustanovená komunistická Čína spolu se Sovětským svazem a komunistickou vládou v severní části Vietnamu se staly trnem v oku americké administrativě.

Kvůli Trumanově doktríně zadržování komunismu se tak Vietnam stal dalším místem, kde se schylovalo ke konfrontaci. Spojené státy podporovaly v jižní části protikomunistické režimy autoritářského typu zpočátku jen materiálně a pomocí armádních poradců a tajných misí. Když se ale zformovala prokomunistická Fronta národního osvobození na jihu země, začaly postupně

zvyšovat svoji přítomnost v zemi. Po stupňujících se útocích ze severu a následném napadení amerického torpédoborce došlo k eskalaci konfliktu a přímému vstupu amerických vojsk na vietnamskou půdu.

Nálada ve Spojených státech šedesátých let nebyla válce příliš nakloněna. Země se potýkala s nepokoji a protesty za práva Afroameričanů a ostatních menšin, ke slovu se také dostávala větší emancipace žen. Vysokoškolští studenti, jejichž počet po válce rapidně narůstal a kteří začali být nespokojeni s americkým přístupem vůči zemím třetího světa a vnitřním poměrů v zemi, začali tíhnout k levicovým myšlenkám, a stali se tak hybnou silou v odporu proti studené válce a atomovému zbrojení, který se poté přetvořil v nespokojenost ohledně postupu země ve Vietnamu.

Protestní organizace, které zejména od poloviny šedesátých let pravidelně demonstrovaly v ulicích svůj nesouhlas s konfliktem, byly směsí nesourodých skupin z různých společenských kruhů. Byli mezi nimi zástupci křesťanských spolků, žen, menšin, Afroameričanů a časem i váleční veteráni. Největší skupinu však tvořili právě mladí lidé, z velké části vysokoškolští studenti. Často pocházeli z vyšších a středních vrstev, a měli tak větší šanci vyhnout se odvodům. Často tak na ně mnozí Američané především z nižších vrstev pohlíželi jako na lidi, kteří jsou od opravdových problémů a od války příliš vzdálení, než aby měli nějaké pádné důvody proti ní protestovat. Když se nasazení američtí vojáci vraceli z Vietnamu domů, často se od levicových demonstrantů dočkali nadávek, jako například „vrazi dětí“, a jiných nelichotivých spojení.

Protiváleční odpůrci často neměli jednotné vedení a protesty se organizovaly pomocí ad hoc komisí, které operovaly na lokální, nikoli celostátní úrovni. Umírnění protestující byli mnohdy neradi na jedné demonstraci s radikální levicí, jelikož s ní nechtěli být spojováni v kruzích administrativy a následně sledováni. Jednotlivá hnutí se často místo organizování protestů soustředily na šarvátky ohledně toho, kdo stane v jejich čele. Svoji početnost a nadšení pro demonstrace tak nebyly schopny udržet příliš dlouho, a již po několika letech se počty lidí, kteří se protestů účastnili, začaly snižovat.

S nepochopením se často setkávali i u „mlčící většiny“ obyvatelstva. „Obyčejní“ Američané dlouhodobě spíše podporovali aktivity administrativy ve Vietnamu, jelikož souhlasili s politikou potlačování komunistického vlivu. Nejblíže k nesouhlasné reakci se nacházeli po zmíněné ofenzivě Tet, kdy na ně odstrašujícím příkladem zapůsobilo náhlé vzednutí komunistických sil. Většina Američanů již také začala být postupem času unavená z neustálých obrazů demonstrantů v ulicích, s jejichž požadavky se plně neztotožňovala. Lidé viděli podivně oblečené postavy, které vykřikují různá protiválečná hesla. Postupně se tyto postavy začaly uchylovat k stále tvrdším a zoufalejším praktikám protestů, což odpor Američanů k nim ještě zesílilo. Ani americká administrativa nepřikládala přílišný význam protestům, i když se samozřejmě obávala, aby jí nepoklesly preference, což se ale podle pravidelných anket příliš často nedělo.

Neschopnost dosáhnout výrazných změn ohledně amerického postupu v konfliktu se projevovala stále větší inklinací některých členů protestních hnutí k radikálnějším akcím. Bouřlivé nepokoje v Chicagu v roce 1968 jsou tomu příkladem. Pokud se mohla reputace demonstrantů v očích veřejnosti ještě více zhoršit, stalo se to právě díky těmto radikálním činům. Demonstrace nikdy nebyly záležitostí většiny Američanů. Nejmasovější celonárodní akce se zúčastnily dva miliony lidí, což byl jen zlomek tehdejší populace Spojených států, centralizované akce metropolích na východním i západním pobřeží pak hostily ještě méně osob.

Protiválečné hnutí šedesátých a počátku sedmdesátých let bylo sice značně viditelné, na průběh války ve Vietnamu ale mělo pouze částečný vliv. Demonstrace se u většiny Američanů nesetkaly s přílišným pochopením, postupem času, kdy v Indočíně nedocházelo k výraznějšímu obratu, se společnost stávala stále unavenější vůči této pro ně často nesmyslně vypadající válce. Příkladem může být i Nixonova politika vietnamizace, která byla Američany schvalována. S postupným poklesem počtu mrtvých se téma války a demonstrací stávalo stále méně výrazným. Nixon se svojí taktikou nechtěl zavděčit protiválečným odpůrcům, Válka stála velmi mnoho sil a financí, a pokud

dlouhodobě nevedla ke zdárnému vítězství, bylo načase, aby se Spojené státy z nezdařeného projektu stáhly, a to i navzdory částečné ztrátě pozice ve světě.

Přesto vietnamská válka zanechala v mnoha Američanech hořkou vzpomínku. Byl to první velký konflikt, ze kterého neodcházeli jako vítězové, jelikož o dva roky později země padla do rukou komunistického režimu. Tento neúspěch zůstal v některých Američanech zakotven a vypořádávání se s ním se promítlo i do populární kultury. Někteří režiséři se v známých filmech zabývali tématem války ve Vietnamu a souvisejícími okolnostmi, ať se již jednalo o vážně pojaté snímky zobrazující krutosti války jako *Četa* nebo *Olověná vesta*, nebo spíše o komediálně laděné snímky jakými jsou například *Forrest Gump* nebo *Dobré ráno, Vietname*. Vietnamská válka je konfliktem, na který Američané ještě nezapomněli.

6. Bibliografie

6.1. Periodika

The New York Times – 1965, 1969, 1970.

6.2. Literatura

BERKOWITZ, Edward D., *Something Happened. A Political and Cultural Overview of the Seventies*, New York 2006.

BLANG, Eugenie M., *Allies at Odds. America, Europe, and Vietnam, 1961–1968*, Lanham, Plymouth 2011.

DAVIS, James Kirkpatrick, *Assault on the Left. The FBI and the Sixties Antiwar Movement*, Westport 1997.

DEBENEDETTI, Charles, *An American Ordeal. The Antiwar Movement of the Vietnam Era*, Syracuse 1990.

DONALDSON, Gary A., *America at War Since 1945. Politics and Diplomacy in Korea, Vietnam, and the Gulf War*, Westport 1996.

ELDRIDGE, Lawrence Allen, *Chronicles of a Two-Front War. Civil Rights and Vietnam in the African American Press*, Columbia 2011.

FISCHER, Klaus, *America in White, Black, and Gray. The Stormy 1960s*, New York 2006.

FOLEY, Michael S., *Dear Dr. Spock. Letters about the Vietnam War to America's Favourite Baby Doctor*, New York, London 2005.

FREY, Marc, *Dějiny vietnamské války. Tragédie v Asii a konec amerického snu*, Praha, Litomyšl 2003.

GILCHER-HOLTEYOVÁ, Ingrid, *Hnutí '68 na Západě. Studentské bouře v USA a západní Evropě*, Praha 2004.

GILL, Jill K., *Embattled Ecumenism. The National Council of Churches, the Vietnam War, and the Trials of the Protestant Left*, DeKalb 2011.

GREENE, John Robert, *America in the Sixties*, Syracuse 2010.

- HALL, Mitchell K., *The Vietnam Era Antiwar Movement*. In: OAH Magazine of History 18, 2004, 5, s. 13–17.
- HALL, Simon, *Peace and Freedom. The Civil Rights and Antiwar Movements in the 1960s*, Philadelphia 2006.
- HALLIN, Daniel C., *The „Uncensored War“. The Media and the Vietnam*, New York, Oxford 1986.
- HUNT, Andrew E., *David Dellinger. A Life and Times of a Nonviolent Revolutionary*, New York, London 2006.
- JONES, Howard, *Death of a Generation. How the Assassination of Diem and JFK Prolonged the Vietnam War*, New York 2003.
- KAISER, David, *American Tragedy. Kennedy, Johnson, and the Origins of the Vietnam War*, Cambridge, London 2000.
- KIMBALL, Jeffrey, *Nixon's Vietnam War*, Lawrence 1998.
- LERNER, Mitchell B. (ed.), *A Companion to Lyndon B. Johnson*, Malden, Oxford 2012.
- LEWIS, Penny, *Hardhats, Hippies, and Hawks. The Vietnam Antiwar Movement as Myth and Memory*, Ithaca, London 2013.
- LEWY, Guenter, *America in Vietnam*, New York 1978.
- LOGEVALL, Fredrik, *Embers of War. The Fall of an Empire and the Making of America's Vietnam*, New York 2012.
- LYTLE, Mark Hamilton, *America's Uncivil Wars. The Sixties Era from Elvis to the Fall of Richard Nixon*, New York, Oxford 2006.
- MARCUS, Robert D., BURNER, David (ed.), *America Since 1945. Fourth Edition*, New York 1985.
- MOYAR, Mark, *Political Monks. The Buddhist Militant Movement during the Vietnam War*. In: Modern Asian Studies 38, 2004, 4, s. 749–784.
- O'HARA, John Fitzgerald, *Kent State/May 4 and Postwar Memory*. In: American Quarterly 58, 2006, 2, s. 301–328.
- SAHLINS, Marshall, *The Teach-Ins. Anti-War Protest in the Old Stoned Age*. In: Anthropology Today 25, 2009, 1, s. 3–5.

- SCHANDLER, Herbert Y., *America in Vietnam. The War that Couldn't Be Won*, Lanham 2009.
- SCHLESINGER, Arthur M., Jr., *A Thousand Days. John F. Kennedy in the White House*, New York 1965.
- SCHWAB, Orrin, *Defending the Free World. John F. Kennedy, Lyndon Johnson, and the Vietnam War, 1961–1965*, Westport, London 1998.
- SIMMONS, Terry A., AKATIFF, Clark, *The March on Pentagon*. In: *Annals of the Association of American Geographers* 64, 1974, 4, s. 607–609.
- SINIVER, Asaf, *Nixon, Kissinger, and U.S. Foreign Policy Making. The Machinery of Crisis*, Cambridge, New York 2008.
- SMALL, Melvin, *Antiwarriors. The Vietnam War and the Battle for America's Hearts and Minds*, Wilmington 2002.
- SMALL, Melvin, *The Doves Ascendant. The American Antiwar Movement in 1968*. In: *South Central Review* 16/17, 1999/2000, 4/1, s. 43–52.
- SMALL, Melvin (ed.), *A Companion to Richard M. Nixon*, Malden, Oxford, Chichester 2011.
- SMALL, Melvin, HOOVER, William D. (ed.), *Give Peace a Chance. Exploring the Vietnam Antiwar Movement. Essays from the Charles DeBenedetti Memorial Conference*, Syracuse 1992.
- SQUIRES, Jessica, *Building Sanctuary. The Movement to Support Vietnam War Resisters in Canada, 1965–73*, Vancouver 2013.
- TAYLOR, Sandra C., *Tracing the Origins of U.S. Involvement in Vietnam*. In: *OAH Magazine of History* 1, 1985, 1, s. 19–23.
- TØNNESSON, Stein, *The Longest War. Indochina 1945–75*. In: *Journal of Peace Research* 22, 1985, 1, s. 9–29.
- VANDEMARK, Brian, *Into the Quagmire. Lyndon Johnson and the Escalation of the Vietnam War*, New York, Oxford 1995.
- VARON, Jeremy, *Bringing the War Home. The Weather Underground, the Red Army Faction, and Revolutionary Violence in the Sixties and Seventies*, Berkeley, Los Angeles, London 2004.
- WELLS, Tom, *The War Within. America's Battle over Vietnam*, New York 2016.

7. Resumé

After the Second World War the United States of America started to proclaim themselves the defender of democracy in the world. The bipolar world became a battlefield where two global superpowers, the United States and the Soviet Union, were trying to solve their conflicts by waging proxy wars, because direct attacks with advancing nuclear weapons could have been lethal. The United States often supported authoritarian regimes which pronounced themselves anti-communist and the Soviet Union traditionally supported left-wing oriented parties. One of these proxy conflicts was the Vietnam War. After the Japanese leaving Vietnam at the end of the Second World War, the Vietnamese were trying to fight the French colonial rule to become independent. France was weakened by the World War and could not fight without support. The United States started to finance France and after its defeat, the USA became more involved in Indochina. Vietnam was divided to two parts – the communist North and the rather authoritarian South, where the United States were supporting the southern regime.

After the attack on the American destroyer in the Gulf of Tonkin, Americans deployed their ground forces in Vietnam. In the stormy period of 1960s this move started a series of antiwar protests at home. Many of those protesters were young college students who were starting to discover leftist ideas. As the commitment to the war was strengthening, the protesters became more and more visible. The dissidents came from disparate social groups. There were liberals, radical leftist, Afro-Americans, minorities, war veterans or women. These people were showing their dissatisfaction with the way the American government was handling the war. After the protest became increasingly more violent, President Lyndon B. Johnson who escalated the conflict, decided not to run for the second term.

While the majority of Americans became more and more dissatisfied with protesters, they often did not understand, they decided to vote the Republican candidate Richard Nixon. His plan was progressive withdrawal of American

forces from Vietnam and Vietnamization of the war – increasing involvement of South Vietnamese forces. These tactics were successful and the number of protesters started to decrease. At the beginning of the year 1973 the American Army withdrew completely from Vietnam. Antiwar protests slowly ceased to exist.